

Onderwijsstromen en gelijke kansen in Den Haag

seo economisch onderzoek

Amsterdam, september 2018
In opdracht van Gemeente Den Haag

Onderwijsstromen en gelijke kansen in Den Haag

Overgangen tussen primair, secundair en tertiair onderwijs

Paul Bisschop
Valentijn van Spijker

seo economisch onderzoek

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winst-oogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2018-85

ISBN 978-90-6733-946-9

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2018 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl

Samenvatting en conclusies

De aandacht voor gelijke kansen in het onderwijs is de afgelopen jaren gegroeid, ook in Den Haag. Om het gemeentelijk beleid optimaal vorm te geven heeft de gemeente Den Haag behoefte aan een gedetailleerd beeld van de onderwijsstromen in de gemeente. In dit onderzoek geeft SEO Economisch Onderzoek een beeld van de onderwijsstromen in het primair, voortgezet en tertiair onderwijs, met daarbij vergelijkingen tussen steden en tussen verschillende typen leerlingen.

Het schooladvies aan het einde van het primair onderwijs (po) kan een belangrijke rol spelen bij gelijke kansen. In Den Haag is het aantal vwo-adviezen de afgelopen jaren gestegen en het aantal vmbo-adviezen gedaald. Ook is er een toename in het aandeel dubbele adviezen, met name adviezen van meerdere vmbo-niveaus. Die dubbele vmbo-adviezen komen vaak terecht bij leerlingen met mbo-opgeleide ouders. De toename in dubbele adviezen heeft ervoor gezorgd dat het aandeel dubbele adviezen in Den Haag hoger ligt dan in andere G4-steden en landelijk.

Vanaf 2014-2015 wordt de eindtoets in het po niet meer afgenomen in februari, maar later in het schooljaar in april. De invloed van het toetsresultaat op het schooladvies is daarmee afgenomen. Sinds dat schooljaar blijkt het schooladvies in Den Haag minder vaak in lijn te liggen met het toetsadvies (het advies dat volgt uit het toetsresultaat). Vaker is het schooladvies lager dan het toetsadvies. Dat is ook landelijk en in Rotterdam het geval. In Amsterdam wordt daarentegen vaak hoger geadviseerd dan het toetsadvies. In Den Haag worden betrekkelijk veel schooladviezen naar boven bijgesteld nadat op de eindtoets goed is gepresteerd.

De kans op een schooladvies dat minimaal één niveau hoger is dan het toetsadvies is in Den Haag twee keer zo hoog voor leerlingen met hoogopgeleide ouders dan voor leerlingen met laagopgeleide ouders. Andersom is de kans op een schooladvies dat minimaal één niveau lager is dan het toetsadvies twee keer zo hoog voor leerlingen met laagopgeleide ouders. Een deel van de verschillen in kansen wordt veroorzaakt doordat leerlingen met laagopgeleide ouders vaker op scholen zitten waar in het algemeen vaker laag wordt geadviseerd. Andersom geldt hetzelfde voor leerlingen met hoogopgeleide ouders en hoge schooladviezen.

Leerlingen met laagopgeleide ouders uit Den Haag zijn de afgelopen jaren succesvoller geworden in de onderbouw van het vo. Ze stromen vaker op naar een hoger niveau dan het schooladvies, stromen minder vaak af en blijven minder vaak zitten. Bij dubbele schooladviezen belanden leerlingen met lager opgeleide ouders minder vaak in leerjaar 3 in het hogere leerniveau dan leerlingen met hoger opgeleide ouders. In Den Haag wordt relatief vaak gestapeld in het vo in vergelijking met andere G4-steden en landelijk. Het zijn wel met name de leerlingen met hoogopgeleide ouders die na het vmbo opgaan voor het havodiploma en na de havo doorstromen naar het vwo.

De afgelopen jaren stromen leerlingen uit Den Haag na het behalen van hun diploma vaker door naar het hoogst mogelijke vervolgniveau in het tertiair onderwijs. De uitzondering hierop is de stabiele trend in doorstroom vanuit havo naar hbo. Bij de uitstroom vanuit het vwo is er een verband zichtbaar tussen het vervolgniveau en het opleidingsniveau van ouders: leerlingen met hoogopgeleide ouders stromen vaker door naar het wo dan leerlingen met laagopgeleide ouders.

Zowel landelijk als in Den Haag is er sprake van een afname in het aandeel mbo-4 afgestudeerden dat doorstroomt naar het hbo. Het zijn vaker de leerlingen met hoogopgeleide ouders die na hun mbo-4 opleiding besluiten door te gaan in het hbo. De doorstroom vanuit lagere mbo-niveaus (niveau 1 en 2) naar mbo-4 is de laatste jaren gestegen. Dat geldt niet voor de doorstroom vanuit mbo-3 naar mbo-4. Ook voor de doorstroom binnen het mbo geldt dat studenten met hoogopgeleide ouders vaker niveaus stapelen. Voor Den Haag geldt dat in iets mindere mate dan voor het landelijke beeld. Tabel S.1 geeft een samenvatting van hoe de onderwijsstromen in Den Haag zich verhouden tot die in andere G4-steden en landelijk.

Tabel S.1 Onderwijs in Den Haag in verhouding met andere G4-steden en landelijk

Indicator	Den Haag t.o.v. G4 en landelijk
Hoogte schooladvisering in groep 8	Vergelijkbaar met landelijk en Rotterdam
Hoogte schooladvisering ten opzichte van toetsprestaties	Vergelijkbaar met landelijk en Rotterdam en Utrecht
Verskil in schooladvisering tussen leerlingen met hoog- en laagopgeleide ouders	Vergelijkbaar met landelijk en Rotterdam
Aandeel brede schooladviezen	Hoger dan landelijk en G4
Bijstelling schooladviezen naar aanleiding van toetsprestatie	Vaker dan landelijk en G4
Op- en afstroom onderbouw vo (niveau leerjaar 3 versus niveau schooladvies)	Hogere opstroom dan landelijk en Amsterdam, lagere afstroom dan landelijk en Amsterdam
Stapelen vo (van vmbo tl naar havo en van havo naar vwo)	Meer stapelaars havo-vwo dan G4 en landelijk
Doorstroom vo-vervolgonderwijs (van vmbo tl naar mbo 4, van havo naar hbo en van vwo naar wo)	Vergelijkbaar met landelijk, Rotterdam en Utrecht, grotere verschillen in doorstroom vwo-wo tussen leerlingen met laag- en hoogopgeleide ouders.

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Dit onderzoek biedt veel inzicht in ontwikkelingen in de onderwijsstromen binnen het onderwijs in Den Haag. Desalniettemin zijn er nog een aantal openstaande vragen. Onderstaande informatie zou helpen om een nog gedetailleerder beeld te krijgen zodat het gemeentelijk beleid op het gebied van gelijke onderwijskansen nog beter vormgegeven kan worden.

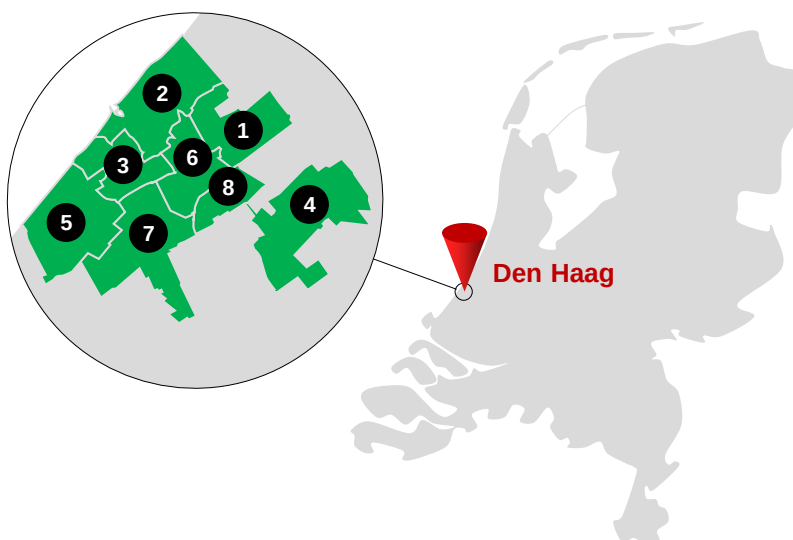
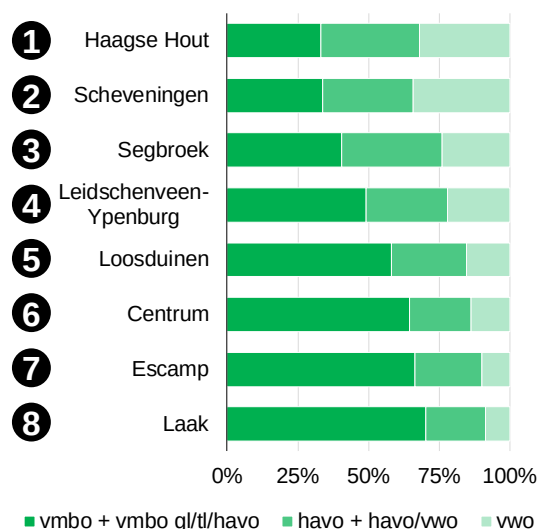
- Informatie over de wijze waarop lerarenteams het schooladvies per leerling bepalen en de rol die schoolcultuur daarin speelt. Dit rapport toonde aan dat er in Den Haag nog een flink verschil is in schooladvisering tussen leerlingen met laag- en hoogopgeleide leerlingen gegeven de cognitieve capaciteiten. Wat verklaart dit verschil en welke factoren worden meegewogen bij het schooladvies? Is het verschil tussen leerlingen gerechtvaardigd? En waarom wordt op bepaalde scholen structureel hoog geadviseerd en op andere laag? Informatie hierover kan alleen opgehaald worden bij scholen en schoolbesturen zelf.
- Informatie over het type leerlingen waarvan het advies wordt bijgesteld. Zijn dit met name leerlingen met hoogopgeleide ouders? Of is de kans op bijstelling even groot voor leerlingen met laagopgeleide ouders? Welke scholen stellen vaker bij en waarom? En hoe verloopt de schoolcarrière van leerlingen wiens schooladvies is bijgesteld ten opzichte van leerlingen van wie het schooladvies niet is bijgesteld? Met andere woorden: stellen scholen de schooladviezen terecht bij? Data hierover komt naar verwachting volgend jaar bij het CBS beschikbaar.
- De overgang van po naar vo en doorstroom tussen niveaus in het vo kennen een aantal drempels, waarbij de beschikbaarheid van brede scholengemeenschappen mogelijk drempelverlagend kan werken. In welke mate speelt een breder aanbod een rol bij de keuze van Haagse

leerlingen en ouders voor een vo-school? Maken besturen en scholen een bewuste keuze voor smalle of brede brugklassen en scholengemeenschappen met enkele of meerdere leerniveaus? Het gesprek tussen besturen en gemeente (inclusief Onderwijshuisvesting) zal hierover gevoerd kunnen worden.

Onderwijsstromen en gelijke kansen in Den Haag

Grote verschillen tussen stadsdelen in schooladviezen

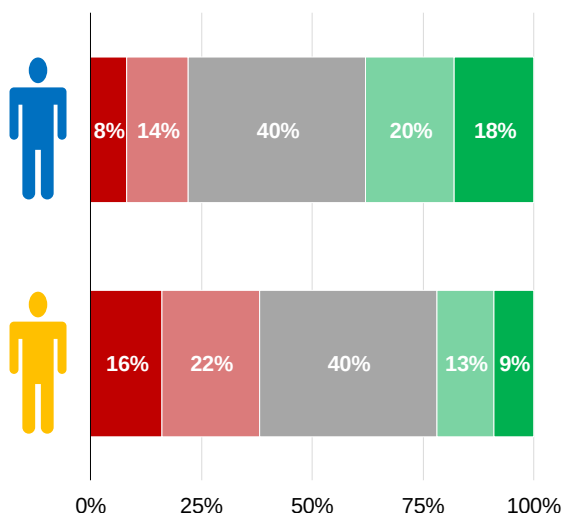
Aandeel schooladviezen groep 8 (2014/15 t/m 2016/17)

Schooladviezen vaak afhankelijk van opleidingsniveau ouders, type school maakt ook uit

Schooladvies t.o.v. toetsadvies naar opleidingsniveau ouders

Schooladvies t.o.v. toetsadvies naar type school (opleidingsniveau ouders medescholieren)

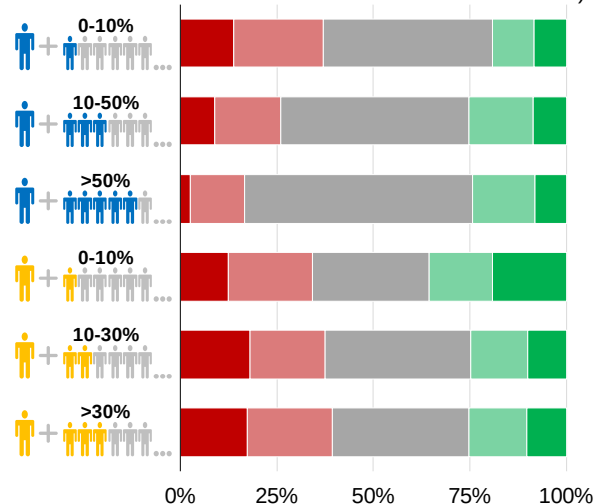
Opleiding ouders

wo

mbo 1 of lager

Schooladvies t.o.v. toetsadvies

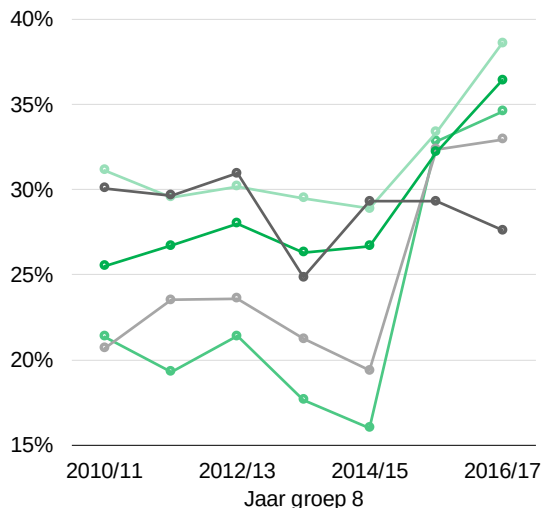
één niveau onder
half niveau onder
gelijk aan
half niveau boven
één niveau boven

Leerlingen met laagopgeleide ouders: vaker een dubbel schooladvies en succesvoller door onderbouw voortgezet onderwijs

Aandeel brede adviezen naar opleidingsniveau ouders

Gemiddelde waarde op-/afstroom Den Haag naar opleidingsniveau ouders (3: leerniveau jaar 3 = niveau schooladvies)

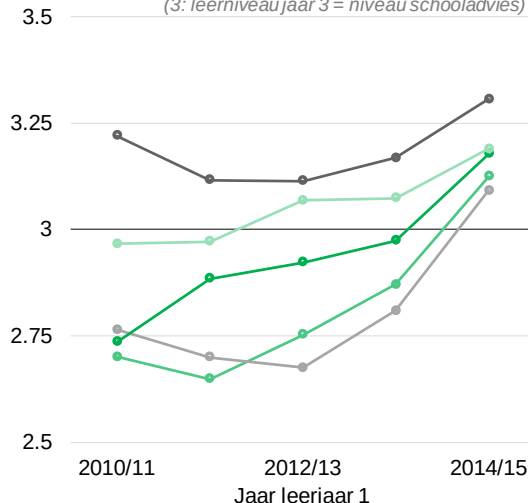
mbo 1 en lager

mbo 2 en mbo 3

mbo 4

hbo-bachelor

wo

Inhoud

Samenvatting en conclusies	3
1 Inleiding.....	1
2 Het schooladvies aan het einde van de basisschool	5
3 Het schooladvies en leerlingkenmerken.....	9
4 Het schooladvies en de eindtoets	15
5 Loopbanen in het voortgezet onderwijs	21
6 Aansluiting voortgezet onderwijs en tertiair onderwijs	27
7 Loopbanen in tertiair onderwijs.....	29
Bijlage A Onderzoekspopulatie	33
Bijlage B Overige resultaten	37

1 Inleiding

Achtergrond en onderzoeksvragen

De afgelopen jaren is de aandacht voor gelijke kansen in het onderwijs zowel landelijk als binnen de gemeente Den Haag gegroeid. De Inspectie van het Onderwijs luidde in 2016 de noodklok door in de jaarlijkse publicatie de Staat van het Onderwijs te laten zien dat leerlingen met hoogopgeleide ouders bij een gelijke score op de eindtoets aan het einde van het basisonderwijs een hoger schooladvies ontvangen dan leerlingen met laagopgeleide ouders. De publicatie wees erop dat overgangen in het onderwijsstelsel momenten zijn waarop leerlingen en studenten uit een kwetsbaar milieu een achterstand kunnen oplopen.

Bij de gemeente Den Haag ontstond de behoefte de onderwijsstromen nader te onderzoeken om te analyseren in hoeverre er in Den Haag sprake is van gelijke kansen in het onderwijs. De gemeente Den Haag gaf SEO Economisch Onderzoek daarom in 2017 opdracht om de overgang primair onderwijs (po) - voortgezet onderwijs (vo) in Den Haag nader kwantitatief in kaart te brengen. Dit resulteerde in de notitie *Kansengelijkheid in het onderwijs in Den Haag* uit juni 2017. De notitie vormde de basis voor een deel van de Haagse Educatieve Agenda die later in 2017 verscheen.

In 2018 zet SEO een stap verder en analyseert het onderzoek niet alleen de overgang tussen het po en het vo, maar ook tussen het vo en het tertiair onderwijs en overgangen binnen het tertiair onderwijs. Voor dit onderzoek is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd, verdeeld over zes thema's. Bij de onderzoeksvragen is de gemeente geïnteresseerd in een vergelijking tussen Den Haag, het landelijke beeld en andere G4-steden en in een vergelijking tussen stadsdelen binnen Den Haag.

Advisering op de basisschool

1. Wordt in Den Haag door de jaren heen structureel laag of hoog geadviseerd?
2. Is het aandeel brede adviezen de afgelopen jaren veranderd?
 - a. Zo ja, ten koste van welke adviezen is deze toename of afname gegaan?

Advisering in relatie tot achtergrondfactoren

1. In hoeverre krijgen kinderen van ouders met een lager opleidingsniveau een lager schooladvies?
2. In hoeverre krijgen kinderen die in gebieden wonen met veel inwoners met een lagere sociaal-economische status een lager schooladvies?
3. Is er in Den Haag een verschil in het schooladvies tussen jongens en meisjes?

Advisering in relatie tot de eindtoets

1. Hoe verschilt in Den Haag het schooladvies ten opzichte van de eindtoets?
2. Welke factoren spelen een rol in het schooladvies ten opzichte van de eindtoets?
 - a. welke rol speelt het opleidingsniveau van ouders?
 - b. welke rol speelt het geslacht van leerlingen?

- c. welke rol speelt het woongebied van leerlingen?
- 3. In hoeverre doet de schoolpopulatie ertoe? Krijgen leerlingen met laagopgeleide ouders op scholen met veel kinderen met hoogopgeleide ouders vaker een hoger schooladvies dan op scholen met veel kinderen met laagopgeleide ouders?
- 4. In hoeverre wordt het schooladvies in Den Haag vaak herzien na het maken van de eindtoets?

Advisering in relatie tot vervolgonderwijs

- 1. In hoeverre stromen in Den Haag in de onderbouw van het vo vaak leerlingen op of af ten opzichte van het schooladvies?
- 2. In hoeverre stromen leerlingen met lager opgeleide ouders in de onderbouw van het vo vaker af ten opzichte van het schooladvies in vergelijking met leerlingen met hoger opgeleide ouders?
- 3. In hoeverre blijven leerlingen in Den Haag zitten in de onderbouw van het vo?
- 4. In hoeverre blijven leerlingen met lager opgeleide ouders in de onderbouw van het vo vaker zitten in vergelijking met leerlingen met hoger opgeleide ouders?
- 5. In hoeverre stapelen leerlingen in Den Haag diploma's in het vo (vmbo tl naar havo en havo naar vwo)?
- 6. In hoeverre stapelen leerlingen met lager opgeleide ouders in het vo vaker of minder vaak in vergelijking met leerlingen met hoger opgeleide ouders?

Doorstroom naar tertiair onderwijs

- 1. Hoe is de doorstroom van leerlingen uit Den Haag naar het tertiair onderwijs?
- 2. Hoe verschilt de doorstroom naar het tertiair onderwijs naar het opleidingsniveau van ouders?

Loopbanen in tertiair onderwijs

- 1. Hoe is de doorstroom van Haagse mbo-studenten naar het hbo?
- 2. Hoe verschilt de doorstroom naar het hbo naar het opleidingsniveau van de ouders?
- 3. Hoe is de doorstroom van Haagse mbo-studenten naar hogere niveaus mbo-opleidingen (stapelen binnen mbo)?
- 4. Hoe verschilt het stapelen binnen het mbo naar het opleidingsniveau van de ouders?

Aanpak

Aan de basis van de analyses liggen registratiebestanden van het CBS die binnen de CBS Microdataomgeving gekoppeld zijn. Door diverse bestanden¹ te koppelen ontstaat een integraal beeld van alle onderwijsdeelnemers in Den Haag in de periode tussen 2010-2011 en 2017-2018, inclusief diverse kenmerken van deze onderwijsdeelnemers. In een aantal analyses wordt het hoogste behaalde opleidingsniveau van (één van) de ouders betrokken. Dit CBS-bestand is steeds beter gevuld, maar nog niet van iedereen is bij CBS bekend welke opleiding de ouders hebben behaald.² In 2017-2018 was van 85 procent van de groep 8-leerlingen in Den Haag het opleidingsniveau van (één van) de ouders bekend. Daarnaast zijn een aantal analyses beperkt tot leerlingen die de centrale eindtoets van cito (cet) hebben gemaakt. Het aandeel dat die eindtoets maakt neemt de afgelopen

¹ De bronnen van deze bestanden zijn Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en Basisregistratie Personen (BRP).

² De leerlingen waarover wel informatie van het opleidingsniveau van ouders bekend is zijn in enige mate selectief, omdat van leerlingen met lager opgeleide ouders eerder het opleidingsniveau van ouders in registraties ontbreekt. We houden echter voldoende vulling over van leerlingen met laagopgeleide ouders en nemen aan dat deze groep representatief is voor de totale groep met laagopgeleide ouders.

jaren af en was in 2017 in Den Haag 70 procent. Bijlage A geeft een gedetailleerder beeld van de aantallen waarop de analyses gebaseerd zijn en van het aandeel cet-makers uitgesplitst naar opleidingsniveau van de ouders (Tabel A7).

Uitsplitsingen naar geografische gebieden (zowel steden als stadsdelen) zijn bij de analyses in het po gebaseerd op de stad of het stadsdeel van de basisschool. Bij de analyses in het vo, mbo en ho zijn de uitsplitsingen gebaseerd op de stad of het stadsdeel waarin de leerling woont.

Overgang po-vo

Aan het einde van de basisschoolperiode ontvangen leerlingen een schooladvies dat past bij het niveau van de leerling. De school stelt het schooladvies per leerling vast op basis van de leerprestatie en de aanleg en ontwikkeling op de basisschool. Leerlingen ontvangen al in februari van het laatste schooljaar het schooladvies, terwijl de eindtoets sinds 2015 eind april afgenomen wordt. Dat heeft de rol van de eindtoets bij de plaatsing van leerlingen in het voortgezet onderwijs verkleind. Voorstanders van deze rolgverschuiving wijzen erop dat een lerarenteam veel beter in staat is om het niveau van een leerling in te schatten omdat zij veel aspecten meewegen in de beslissing, waaronder de ontwikkeling van een leerling in het basisonderwijs over een langere periode. De eindtoets is volgens hen een momentopname en de uitslag zou in veel gevallen geen goede weergave zijn van het potentieel van een leerling. Aan de andere kant klinkt er kritiek op de verschuiving, omdat het de rol van subjectieve opvattingen van leraren bij de totstandkoming van het schooladvies groter heeft gemaakt. Leerlingen met laagopgeleide ouders zouden hiervan nadelen ondervinden, om meerdere redenen. Zo hebben leraren impliciet minder hoge verwachtingen van leerlingen uit ongunstige milieus en zetten hoogopgeleide ouders meer druk op leraren om hun kinderen een zo hoog mogelijk schooladvies te bezorgen. De analyses in dit onderzoek gaan uit van het oorspronkelijke schooladvies: het schooladvies dat afgegeven wordt vóórdat de eindtoets wordt gemaakt.

Hoofdstuk 2 laat zien hoe de verdeling in schooladviezen eruit ziet voor Den Haag ten opzichte van andere G4-steden en het landelijke beeld. Hoofdstuk 3 betreft de achtergrondkenmerken van leerlingen erbij, waaronder het opleidingsniveau van ouders. Hoofdstuk 4 bekijkt hoe de schooladviezen tussen leerlingen verschillen als gecorrigeerd wordt voor de prestatie op de eindtoets.

Vervolgonderwijs

Hoofdstuk 5, 6 en 7 gaan in op de positie van leerlingen en studenten nadat ze het po verlaten hebben. Achtereenvolgens wordt nagegaan in hoeverre de leerlingen in staat zijn om succesvol het vo te doorlopen, hoe de overgang tussen het vo en het tertiair onderwijs (mbo, hbo en wo) verloopt en in hoeverre studenten niveaus stapelen binnen het tertiair onderwijs. Telkens wordt ingezoomd op verschillen tussen leerlingen en studenten met lager opgeleide ouders en leerlingen en studenten met hoger opgeleide ouders.

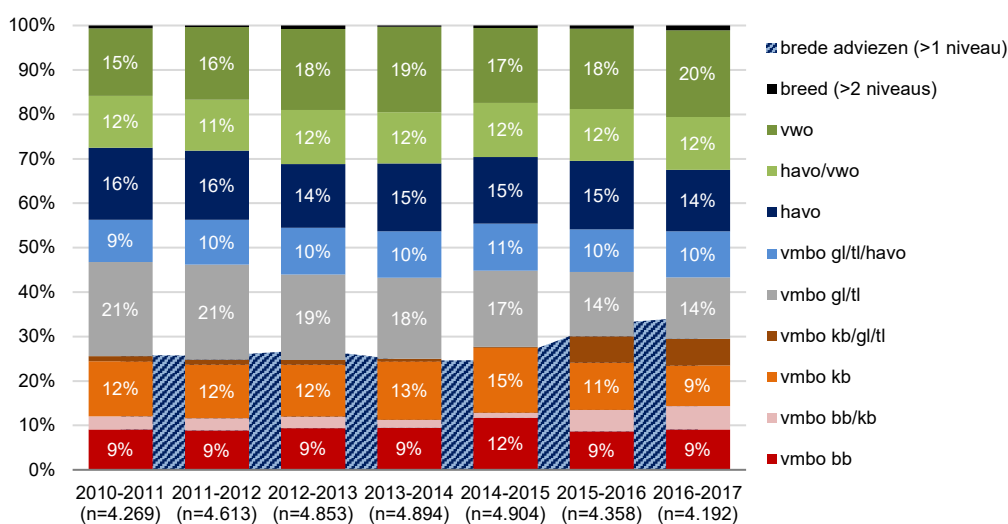
2 Het schooladvies aan het einde van de basisschool

Conclusies:

- Het aandeel vwo-adviezen in Den Haag is de afgelopen jaren gestegen. In het aandeel vmbo gl/tl-adviezen vond juist een daling plaats.
- De afgelopen twee schooljaren zijn er weer meer brede vmbo-adviezen (adviezen met meer dan één vmbo-niveau) afgegeven op Haagse basisscholen. Het totale aandeel brede adviezen ligt in Den Haag hoger dan het landelijk gemiddelde.
- Binnen Den Haag zijn de geografische verschillen in de verdeling van schooladviezen groot. Haagse Hout en Scheveningen behoren tot de stadsdelen waar veel hoge adviezen afgegeven worden. Binnen de stadsdelen Laak en Escamp zijn de adviezen relatief laag.

De afgelopen jaren hebben steeds meer leerlingen van Haagse basisscholen een vwo-advies gekregen aan het einde van groep 8. In 2011 ontving nog 15 procent van de leerlingen een vwo-advies, in 2017 was dit 20 procent (zie Figuur 2.1). Het aandeel vmbo gl/tl-adviezen (-7%-punt), vmbo-kb-adviezen (-3%-punt) en havo-adviezen (-2%-punt) is de afgelopen jaren juist afgenomen. Figuur 2.1 laat ook zien dat het aandeel brede adviezen de afgelopen twee jaar is toegenomen. Bij meer dan een derde van de leerlingen die in 2017 een schooladvies kreeg bevatte het advies meer dan één niveau. De toename in brede adviezen komt doordat brede vmbo-adviezen laatste twee schooljaren aan populariteit hebben gewonnen. In die ontwikkeling staat Den Haag niet op zichzelf: ook landelijk nam de afgelopen jaren het aandeel brede vmbo-adviezen toe.

Figuur 2.1 Verdeling schooladviezen in Den Haag, 2010-2011 t/m 2016-2017

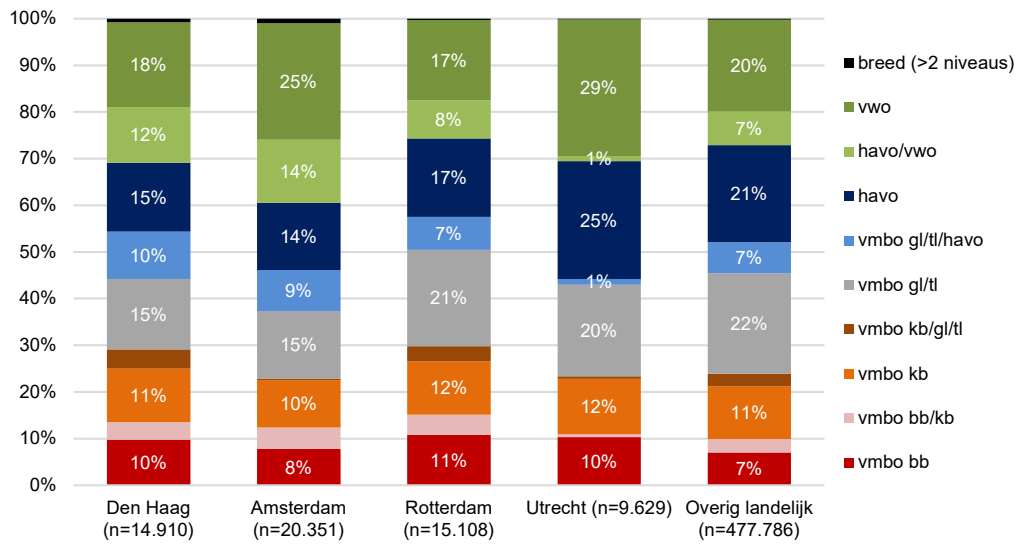

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Uit Figuur 2.2 valt ten eerste op hoezeer G4-steden verschillen als het gaat om de verdeling in schooladviezen. Die verschillen hebben vooral betrekking op de verschillen in leerlingpopulaties.

Bijlage A (Tabel A8) toont dat de Amsterdamse leerlingpopulatie vaker hoogopgeleide ouders heeft dan de leerlingpopulatie in Den Haag. Op basis van de verdeling van schooladviezen lijkt het basisonderwijs in Den Haag enigszins op dat in Rotterdam (Figuur 2.2). Het verschil is dat in Den Haag gemiddeld iets hogere adviezen worden afgegeven en meer brede adviezen vmbo gl/tl/havo en havo/vwo. In Amsterdam is het aandeel vwo en havo/vwo-adviezen een stuk hoger dan in Den Haag. In Utrecht worden (door onderlinge afspraken tussen het po en vo) nauwelijks brede adviezen afgegeven. Het aandeel brede adviezen is in Den Haag hoger dan landelijk.

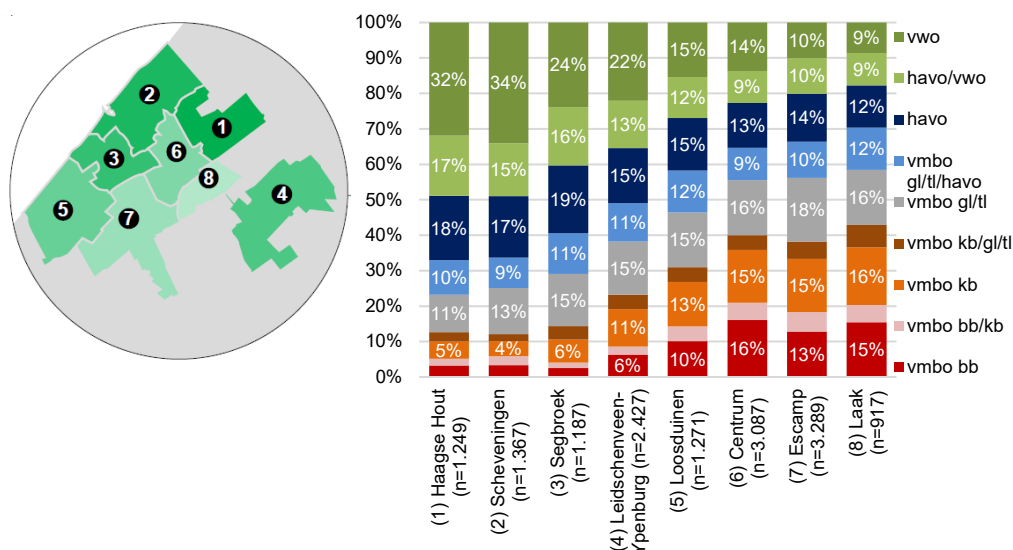
Figuur 2.2 Verdeling schooladviezen, schooljaar 2014-2015 t/m 2016-2017

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Ook binnen Den Haag verschillen de leerlingpopulaties per stadsdeel. In de verdeling van schooladviezen bestaan binnen Den Haag behoorlijke geografische verschillen. In het stadsdeel Haagse Hout ontvangt meer dan de helft van de leerlingen een havo/vwo- of een vwo-advies. Ongeveer 20 procent krijgt aan het einde van het basisonderwijs een vmbo-advies. Ook in Scheveningen zijn de adviezen gemiddeld hoog. Aan de andere kant krijgen leerlingen in de stadsdelen Laak en Es-camp veel vaker een vmbo-advies (meer dan 50 procent) en minder vaak een vwo-advies (resp. 10 en 11 procent).

Figuur 2.3 Verdeling schooladviezen naar stadsdeel binnen Den Haag, 2014-2015 t/m 2016-2017

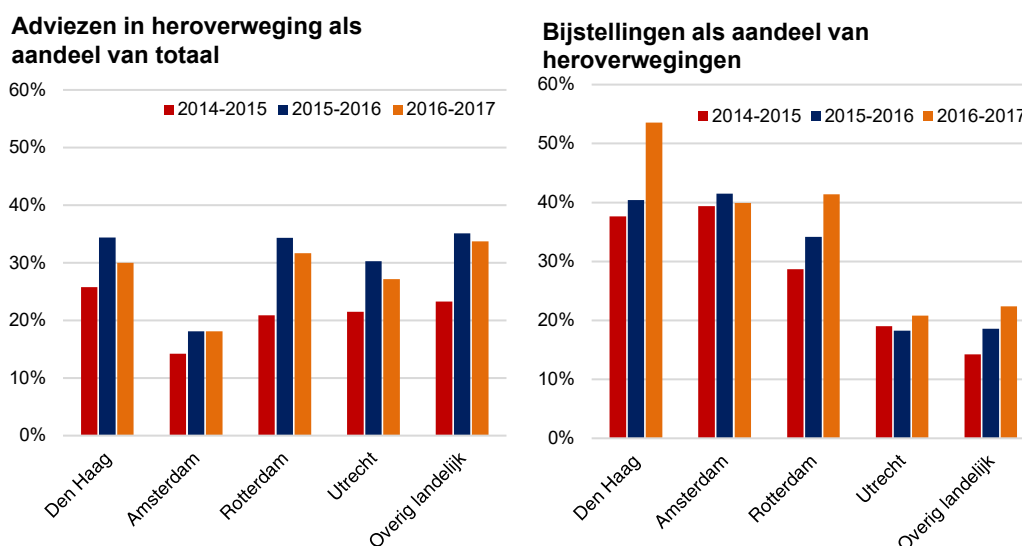

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Bijstelling van het schooladvies

Sinds de eindtoets gemaakt wordt nadat het schooladvies is afgegeven is het mogelijk om het schooladvies bij te stellen op basis van het resultaat op de eindtoets. Leerlingen komen in aanmerking voor bijstelling als de prestatie op de eindtoets leidt tot een toetsadvies dat minimaal een half niveau hoger is dan het eerder afgegeven schooladvies. Het schooladvies wordt dan in heroverweging genomen. Scholen beslissen bij heroverweging of het schooladvies naar boven bijgesteld wordt of blijft staan.

Figuur 2.4 Aandeel bijstelling in Den Haag hoger dan in andere steden en landelijk

Bron: DUO, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Figuur 2.4 laat zien dat in Amsterdam minder adviezen in heroverweging worden genomen dan in andere steden. De reden hiervoor is dat het schooladvies daar al relatief hoog is, waardoor op de toets minder vaak beter wordt gescoord dan het schooladvies. Het rechterdeel van de figuur toont dat in Den Haag betrekkelijk veel schooladviezen worden bijgesteld indien deze heroverwogen zijn. Ook in Amsterdam is dit het geval. Het schooljaar 2016-2017 springt eruit: meer dan 50 procent van de schooladviezen in Den Haag die heroverwogen zijn, zijn naar boven bijgesteld.

3 Het schooladvies en leerlingkenmerken

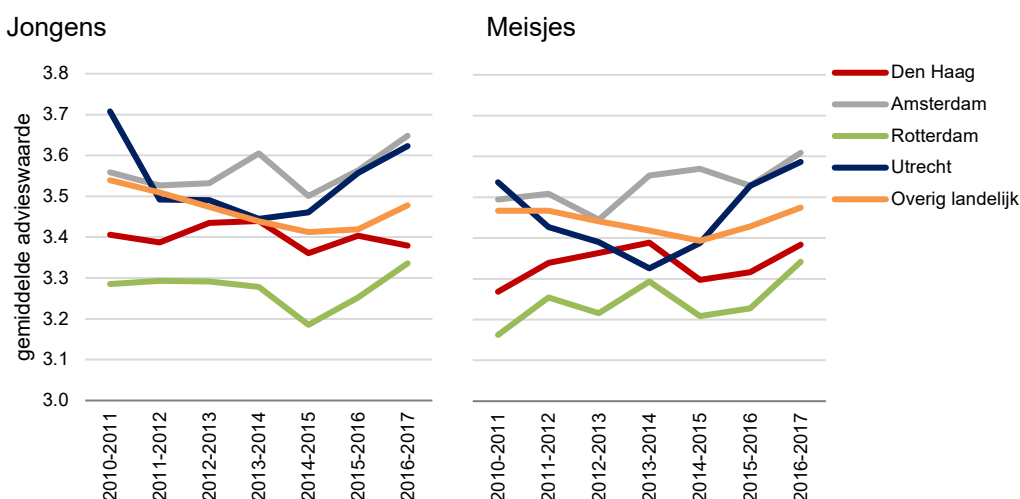
Conclusies:

- In 2016-2017 is er in Den Haag geen verschil tussen het gemiddelde adviesniveau van jongens en dat van meisjes.
- Leerlingen met wo-opgeleide ouders krijgen in Den Haag aanzienlijk vaker een vwo-advies dan leerlingen met mbo-1 of lager opgeleide ouders (47 procent versus 6 procent). Het verschil tussen deze twee groepen leerlingen is in Den Haag iets groter dan landelijk.
- De toename in het aandeel brede adviezen in Den Haag komt doordat leerlingen met mbo- of hbo-opgeleide ouders vaker dan voorheen een breed advies krijgen. Onder leerlingen met wo-opgeleide ouders is er geen toename in het aandeel brede adviezen.
- Leerlingen uit postcodegebieden met een hoge sociaaleconomische status ontvangen vaker een hoog schooladvies dan leerlingen uit andere postcodegebieden. Het verschil tussen de leerlingen uit de wijken met een hoge sociaaleconomische status en leerlingen uit wijken met een lage sociaaleconomische status is over tijd constant.

Uitsplitsing naar geslacht

Het schooladvies ligt in Den Haag voor jongens in 2016-2017 gemiddeld even hoog als voor meisjes, zo volgt uit Figuur 3.1. Jarenlang kregen jongens in Den Haag gemiddeld een hoger schooladvies, maar door de daling van het gemiddelde advies in 2016-2017 bij jongens en de stijging bij meisjes is het gemiddelde adviesniveau weer gelijk. In Amsterdam en Utrecht is het schooladvies voor jongens gemiddeld een fractie hoger dan voor meisjes.

Figuur 3.1 Ontwikkeling gemiddelde advieswaarde jongens en meisjes

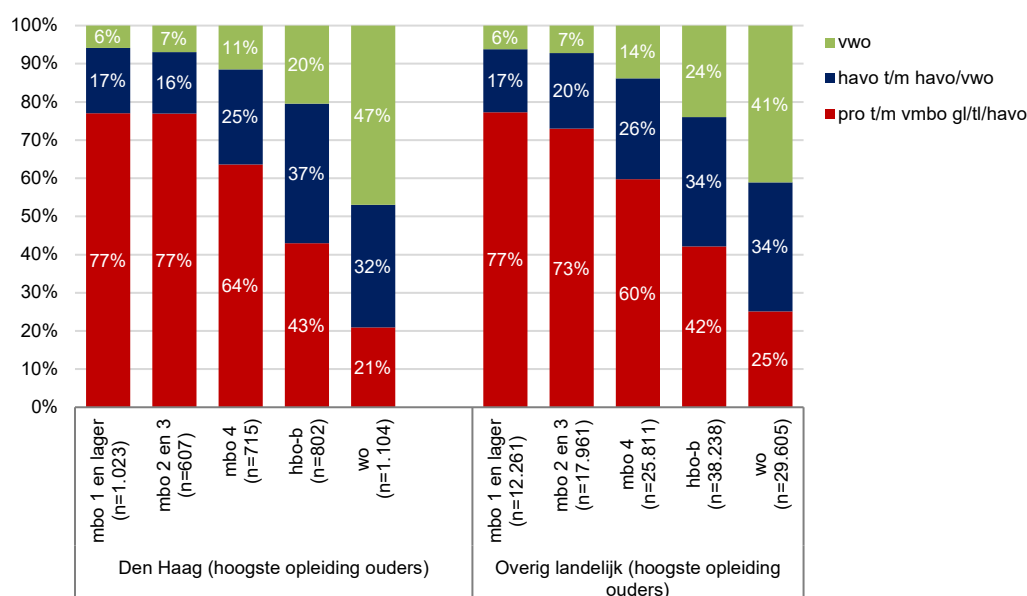

Advieswaarde: 1 = vmbo bb, 2 = vmbo kb, 3 = vmbo gl/tl, 4 = havo, 5 = vwo
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Uitsplitsing naar opleidingsniveau ouders

Figuur 3.2 laat zien dat zowel voor Den Haag als landelijk het advies vaker hoger is naarmate het opleidingsniveau van ouders hoger is. Voor de kans op een vwo-advies maakt het vooral uit of je ouders een wo-opleiding hebben afgerond. Van de leerlingen met wo-opgeleide ouders ontving in 2016-2017 bijna de helft (47 procent) een vwo-advies. Van de leerlingen met mbo-1 of lager opgeleide ouders was dit 6 procent. Landelijk zijn de verhoudingen ongeveer gelijk maar krijgen leerlingen met wo-opgeleide ouders iets minder vaak dan in Den Haag een vwo-advies: 41 procent. In Den Haag lijkt het voor de kansen op een hoog schooladvies niet uit te maken of je ouders een mbo-1 opleiding of lager hebben afgerond, of een mbo-2 of mbo-3 opleiding. Die conclusie wordt nogmaals onderstreept in Figuur 3.3 op de volgende pagina.

Figuur 3.2 Verdeling advies naar hoogste opleidingsniveau ouders, Den Haag en Overig landelijk, schooljaar 2016-2017

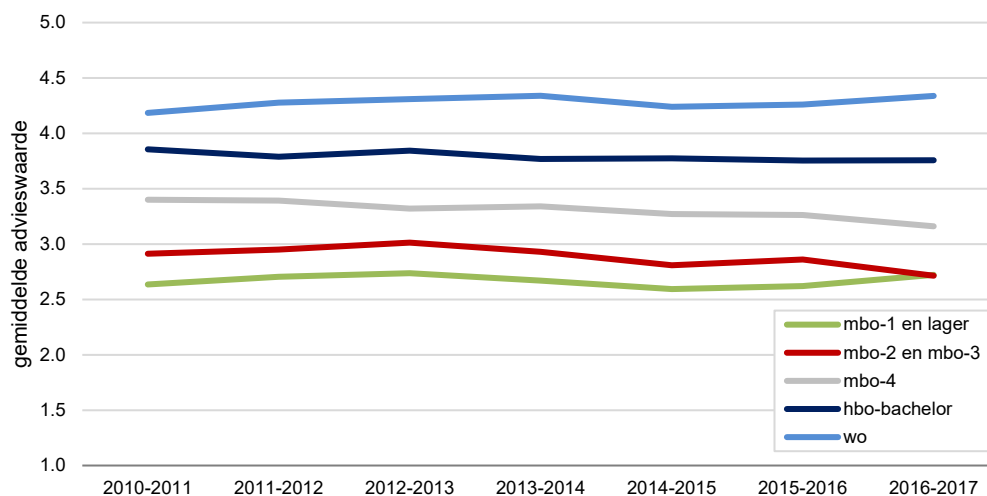

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Door de jaren heen is de gemiddelde advieswaarde in Den Haag voor de leerlingen met mbo-2, mbo-3 en mbo-4 opgeleide ouders gedaald, zo blijkt uit Figuur 3.3. Voor leerlingen met mbo-1 of lager en wo-opgeleide ouders is het gemiddelde schooladvies juist gestegen. De gemiddelde advieswaarde voor leerlingen met mbo-1 en lager opgeleide ouders is nu op gelijk niveau met de gemiddelde advieswaarde van leerlingen met mbo-2 en -3-opgeleide ouders.

Uit Figuur 3.4 blijkt dat Den Haag op het gebied van advieshoogte naar opleidingsniveau ouders in de pas loopt met Rotterdam. In Amsterdam ontvangen leerlingen over de hele linie relatief hoge schooladviezen. De leerlingen met mbo-1 of lager opgeleide ouders ontvangen in Den Haag gemiddeld een hoger schooladvies dan in Utrecht. Het verschil in adviesniveau tussen leerlingen met laagopgeleide ouders en leerlingen met hoogopgeleide ouders is in Den Haag iets groter dan landelijk.

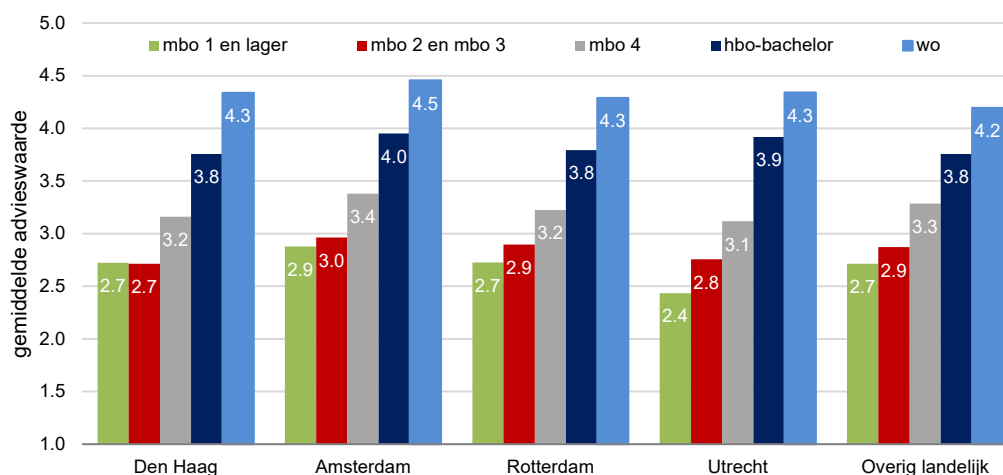
Figuur 3.3 Ontwikkeling gemiddelde advieswaarde naar hoogste opleidingsniveau ouders, Den Haag

Advieswaarde: 1 = vmbo bb, 2 = vmbo kb, 3 = vmbo gl/tl, 4 = havo, 5 = vwo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Figuur 3.4 Gemiddelde advieswaarde naar hoogste opleidingsniveau ouders, 2016-2017

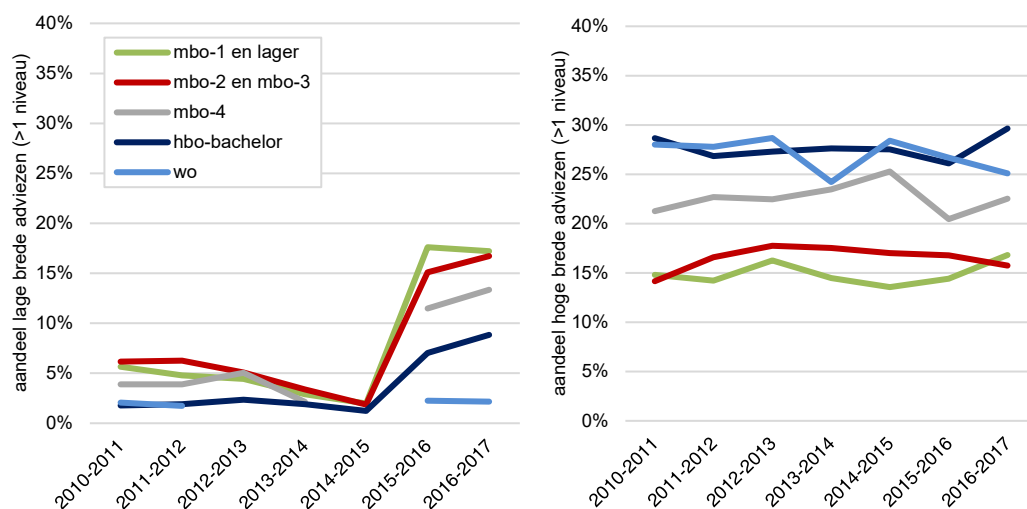

Advieswaarde: 1 = vmbo bb, 2 = vmbo kb, 3 = vmbo gl/tl, 4 = havo, 5 = vwo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Het aandeel brede adviezen in Den Haag is de afgelopen twee jaar toegenomen, met name omdat leerlingen met mbo-1 en lager en mbo-2 en -3-opgeleide ouders vaker een breed advies ontvingen. Eerder werd duidelijk dat de toename van het aandeel brede adviezen vooral kwam omdat het aantal brede vmbo-adviezen is toegenomen. Uit Figuur 3.4 volgt dat die toename niet terecht is gekomen bij leerlingen met wo-opgeleide ouders. Dat is gezien het beperkte aantal leerlingen met hoogopgeleide ouders in het vmbo niet vreemd.

Figuur 3.5 Ontwikkeling aandeel brede adviezen (laag en hoog) naar hoogste opleidingsniveau ouders, Den Haag

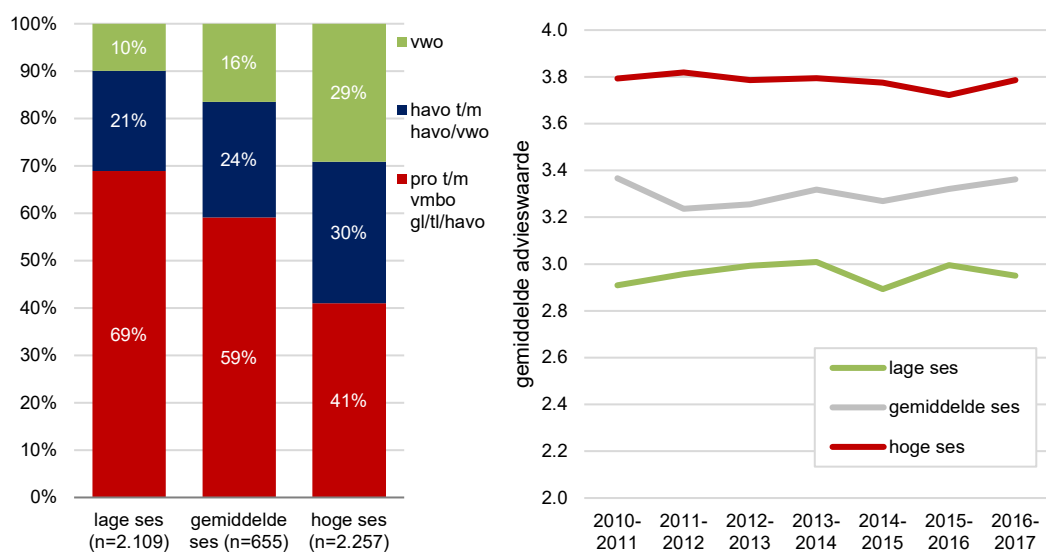
Lage brede adviezen: advies vmbo bb/kb en advies vmbo kb/vmbo gl/tl. Hoge brede adviezen: advies vmbo gl/tl/havo en advies havo/vwo
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Uitsplitsing naar sociaaleconomische status postcodegebied

Figuur 3.5 laat zien dat de schooladviezen van leerlingen die wonen in een postcodegebied met een hoge sociaaleconomische status³ (ses) op een hoger niveau liggen als de schooladviezen van andere leerlingen. Dat is geen verrassing: leerlingen uit postcodegebieden met een hoge ses hebben vaker ouders die hoogopgeleid zijn en de vorige figuren lieten zien dat die vaker een hoog schooladvies krijgen. Het verschil in het gemiddelde adviesniveau tussen leerlingen uit buurten met een hoge ses en leerlingen uit buurten met een lage ses is constant over tijd.

³ De sociaaleconomische status (ses) is afgeleid van de statuscores zoals in 2016 berekend door het SCP. Aan elk viercijferig postcodegebied is een statusscore toegekend op basis van het opleidingsniveau, het inkomen en de positie op de arbeidsmarkt van inwoners.

Figuur 3.6 Verdeling schooladviezen 2016-2017 en ontwikkeling gemiddelde advieswaarde naar sociaaleconomische status postcodegebied in Den Haag

Advieswaarde: 1 = vmbo bb, 2 = vmbo kb, 3 = vmbo gl/tl, 4 = havo, 5 = vwo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

4 Het schooladvies en de eindtoets

Conclusies:

- De verschuiving van de eindtoets van februari naar april in 2015 ging in Den Haag gepaard met een kleiner aandeel schooladviezen dat correspondeert met het toetsadvies dat volgde uit de cet.
- Het aantal schooladviezen dat lager is dan het toetsadvies op basis van de cet is in Den Haag sinds 2014 toegenomen.
- In Den Haag zijn de schooladviezen iets vaker conform het cet-resultaat dan het landelijke gemiddelde. In Amsterdam wordt structureel hoger geadviseerd dan in andere steden, ook als het advies afgezet wordt tegen de cet-score.
- De kans op een schooladvies dat minimaal één niveau lager is dan het toetsadvies is voor leerlingen uit Den Haag met laagopgeleide ouders twee keer zo groot als voor leerlingen met hoogopgeleide ouders.
- De kans op een schooladvies dat minimaal één niveau hoger is dan het toetsadvies is voor deze leerlingen twee keer zo klein als voor leerlingen met hoogopgeleide ouders.
- Een deel van de gunstige advieskansen voor leerlingen met hoogopgeleide ouders wordt veroorzaakt doordat ze op basisscholen zitten waar relatief vaak hogere schooladviezen worden afgegeven. Andersom komt een deel van de ongunstige advieskansen voor leerlingen met laagopgeleide ouders doordat zij veelal naar scholen gaan waar gemiddeld lagere schooladviezen worden afgegeven.

De eindtoets

Sinds 2015 is het afnemen van een eindtoets basisonderwijs voor elke school in het vo verplicht. Leerlingen die op de drempel staan om het basisonderwijs te verlaten voor het vo leggen de eindtoets af. De bedoeling is dat die leidt tot een indicatie voor het leerniveau van de leerling in het vo. Het gewicht van de eindtoets bij de plaatsing van leerlingen in het vo is de afgelopen jaren veranderd. Vóór 2015 werd de eindtoets gemaakt in februari en speelde de uitslag een belangrijke rol in het schooladvies van leerlingen. Sinds 2015 wordt eerst het schooladvies afgegeven en daarna pas de eindtoets gemaakt. Het resultaat dat volgt uit de eindtoets dient als een second opinion: bij goede prestaties zijn scholen verplicht het eerdere afgegeven advies in heroverweging te nemen. Dit leidt in sommige gevallen tot bijstelling van het schooladvies.

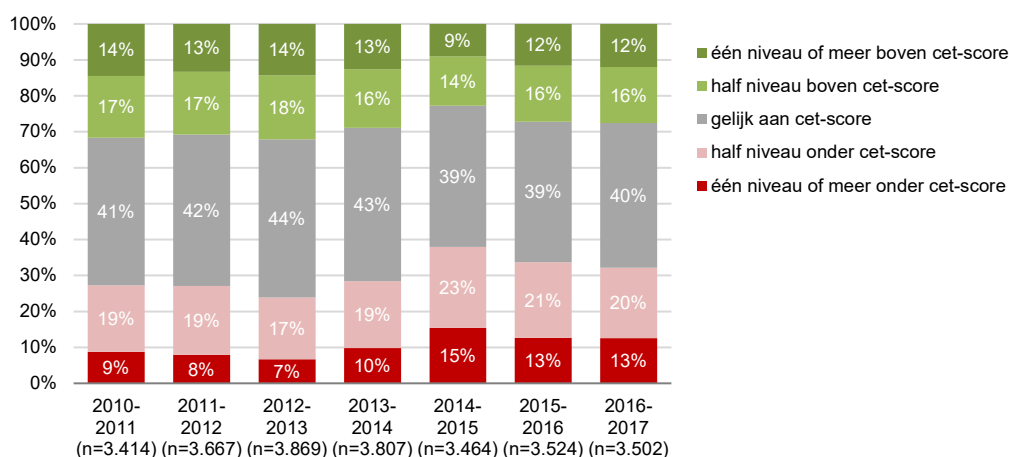
Scholen mogen kiezen uit verschillende eindtoetsen, elk met specifieke eigenschappen. De bekendste eindtoets is de centrale eindtoets (cet) van cito. Landelijk maakte twee derde van de leerlingen die een eindtoets maakte de cet. In Den Haag was dit iets meer: 70 procent. De andere toetsen (met name de IEP-toets en ROUTE-8) hebben de afgelopen jaren aan populariteit gewonnen. In Den Haag maakte in 2010-2011 nog 86 procent van de leerlingen aan het einde van het basisonderwijs de cet.

In Den Haag wordt gemiddeld iets lager dan landelijk gescoord op de cet (zie Figuur B1 in Bijlage B). De gemiddelde cet-score is in 2016-2017 gelijk aan dat in Amsterdam en Rotterdam. Het afgelopen schooljaar is de gemiddelde cet-score in Den Haag gedaald, waar dat in andere steden en landelijk is gestegen. De schommelingen in gemiddelde cet-scores worden niet alleen veroorzaakt door prestatieverschillen tussen jaren, maar ook doordat bepaalde scholen afstappen van de cet en kiezen voor de IEP-toets of ROUTE-8. Daardoor verschilt per jaar de groep scholen waarover het gemiddelde berekend wordt.

Schooladvies afgezet tegen cet-prestaties

Sinds 2015 wordt de eindtoets afgenomen nadat het schooladvies is afgegeven. Het heeft sindsdien de functie van een second opinion. Figuur 4.2 toont dat in Den Haag het schooladvies en de cet-score sinds de verschuiving minder vaak aan elkaar gelijk zijn. Het schooladvies is sinds 2014-2015 vaker lager dan de cet-score dan daarvoor.⁴ In 2016-2017 ontving 28 procent een schooladvies dat hoger was dan volgde uit de cet. 33 procent scoorde juist hoger op de cet dan het schooladvies.

Figuur 4.1 Schooladvies ten opzichte van cet-score, Den Haag

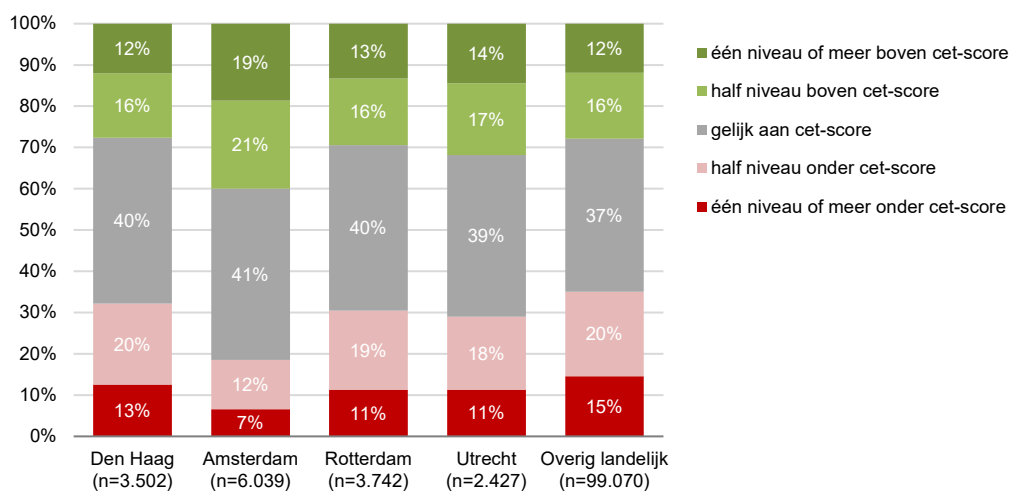

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Afgezet tegen het landelijk gemiddelde zijn de schooladviezen in 2016-2017 in Den Haag relatief vaak gelijk aan het niveau dat volgt uit de cet (40 procent versus 37 procent; zie Figuur 4.3). Ook in andere steden van de G4 is het schooladvies vaker gelijk aan het toetsadvies dan landelijk. In Amsterdam zijn schooladviezen een stuk vaker hoger dan toetsadviezen dan in andere steden binnen de G4 en landelijk. 40 procent van de leerlingen ontving een hoger schooladvies dan volgde uit de cet.

⁴

De standaardscore van 501 tot 550 die volgt uit de cet is omgezet naar een toetsadvies conform de verantwoording centrale eindtoets po van het College voor Toetsen en Examens.

Figuur 4.2 Schooladvies ten opzichte van cet-score, 2016-2017

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Samenhang met leerling- en schoolkenmerken

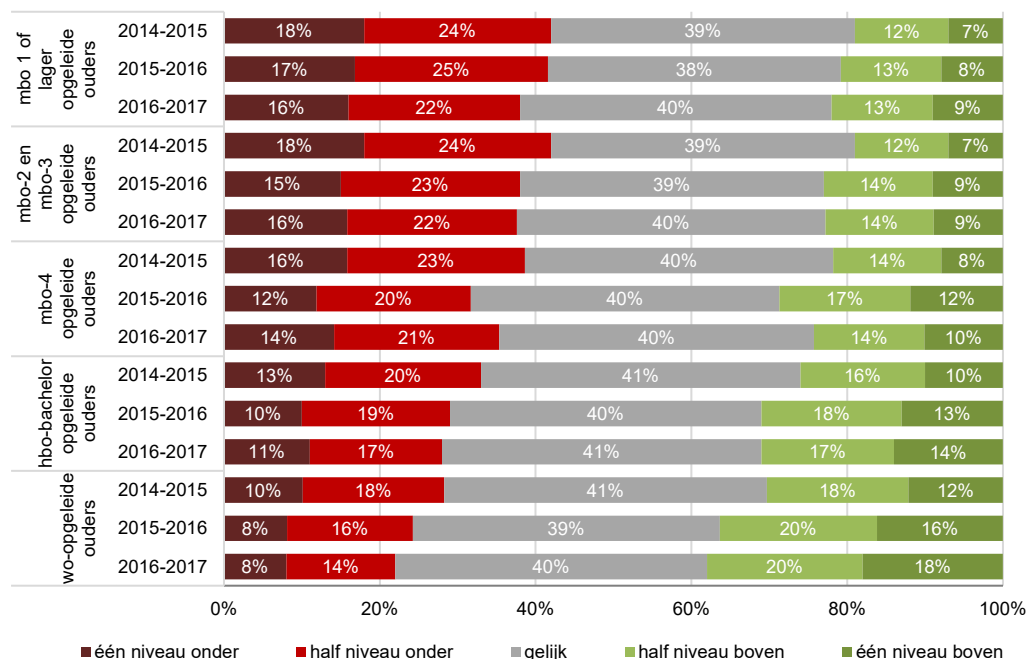
In onderzoeken van de Inspectie van het Onderwijs kwam aan het licht dat bepaalde typen leerlingen een grotere kans hadden op een hoog schooladvies ten opzichte van de cet-score dan andere typen leerlingen. Het opleidingsniveau bleek daarin een belangrijke factor te zijn. Figuur 4.4 geeft aan in hoeverre dit ook voor Den Haag geldt.⁵

Leerlingen met laagopgeleide ouders in Den Haag hebben een grotere kans om een lager advies te krijgen dan de cet-score dan leerlingen met hoogopgeleide ouders. Voor leerlingen met mbo-1 of lager opgeleide ouders is de kans op een schooladvies van minimaal één niveau lager dan het toetsadvies zelfs twee keer zo hoog als voor leerlingen met wo-opgeleide ouders (16 procent versus 8 procent in 2016-2017). De kans op een lager schooladvies dan het toetsadvies is de afgelopen jaren afgenomen voor leerlingen met laagopgeleide ouders, hetzelfde geldt voor leerlingen met hoger opgeleide ouders. Andersom is voor leerlingen met wo-opgeleide ouders in 2016-2017 de kans op een schooladvies dat minimaal één niveau hoger is dan het toetsadvies twee keer zo hoog als voor leerlingen met mbo-1 of lager opgeleide ouders (18 procent versus 9 procent).

De kans op een hoger schooladvies dan het toetsadvies is in 2016-2017 toegenomen voor leerlingen met mbo 1 of lager opgeleide ouders en voor leerlingen met hbo of wo-opgeleide ouders. De kans op een lager schooladvies dan het toetsadvies nam af voor dezelfde leerlingen af. De ontwikkelingen voor leerlingen met mbo-4 opgeleide ouders waren het afgelopen jaar minder gunstig.

⁵ De kansenverdeling per opleidingsniveau van ouders volgt uit een ordinale logistische regressie waarin gecorrigeerd is voor cet-score, geslacht, herkomst, stadsdeel en sociaal economische status van postcodegebied. Bijlage B presenteert de regressieresultaten in detail.

Figuur 4.3 Schooladvies ten opzichte van cet-score naar opleidingsniveau ouders, gecorrigeerde kansen voor Den Haag

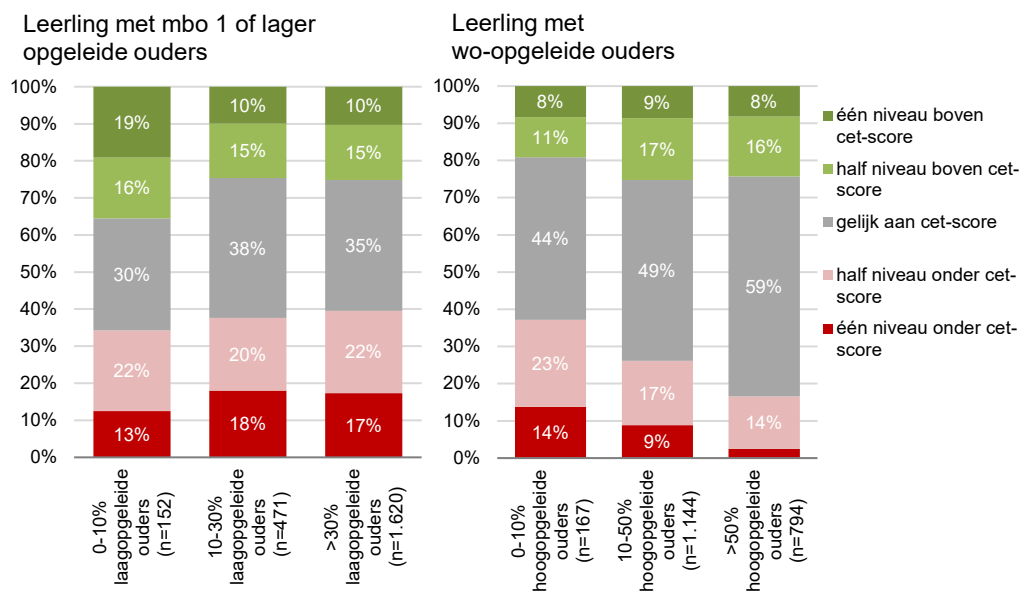
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Bovenstaande resultaten tonen aan dat ook in Den Haag het opleidingsniveau van de ouders een bepalende factor kan zijn voor de hoogte van het schooladvies ten opzichte van de cet-prestaties. Een belangrijke vervolgvraag is in hoeverre dit het gevolg is van schoolsamenstellingen binnen Den Haag. Het is mogelijk dat de leerlingen met hoogopgeleide ouders allen op dezelfde basis-scholen in Den Haag zitten (in de wijk met een hogere ses) en dat op die scholen relatief hoge schooladviezen worden afgegeven (in de wijk met een lagere ses). In dat geval zouden schoolverschillen ten grondslag liggen aan de verschillen per opleidingsniveau van ouders.

Uit Figuur 4.5 volgt dat dergelijke schoolverschillen een wezenlijke rol spelen bij de advisering. Een leerling met laagopgeleide ouders (links) krijgt aanzienlijk vaker een hoger schooladvies dan het toetsadvies op een school met weinig andere leerlingen met laagopgeleide ouders dan op een school met veel andere leerlingen met laagopgeleide ouders (35 procent versus 25 procent). Leerlingen met wo-opgeleide ouders krijgen op scholen met veel andere leerlingen met hoogopgeleide ouders nauwelijks een lager advies dan volgt uit de cet-score (3 procent). Op scholen met weinig andere leerlingen met hoogopgeleide ouders gebeurt dit een stuk vaker (14 procent). Leerlingen met hoogopgeleide ouders hebben dus een grotere kans op een gunstig schooladvies ten opzichte van de cet-score, maar dit wordt deels verklaard doordat de scholen waarop zij zitten veel hoge schooladviezen afgeven.

Indien gecorrigeerd wordt voor de schoolpopulatie dan is in 2017 de kans op een schooladvies dat minimaal één niveau lager is dan het toetsadvies voor leerlingen met mbo-1 of lager opgeleide ouders 15 procent en voor leerlingen met wo-opgeleide ouders 9 procent. De kans op een schooladvies dat minimaal één niveau hoger is dan het toetsadvies is voor leerlingen met mbo-1 of lager opgeleide ouders 10 procent en voor leerlingen met wo-opgeleide ouders 16 procent.

Figuur 4.4 Schooladvies ten opzichte van cet-score op verschillende type scholen in Den Haag, 2016-2017

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

5 Loopbanen in het voortgezet onderwijs

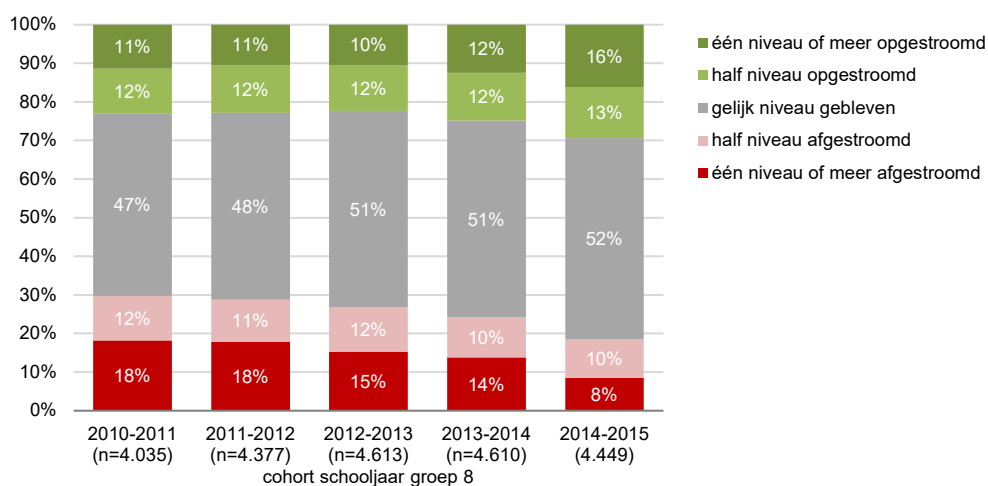
Conclusies:

- In Den Haag zijn de afgelopen jaren meer leerlingen in de onderbouw van het vo opgestroomd en minder afgestroomd ten opzichte van het schooladvies.
- Met name leerlingen met mbo-opgeleide ouders zijn de afgelopen jaren succesvoller geworden in de onderbouw van het vo. Nog steeds stromen leerlingen met wo-opgeleide ouders het vaakste op en het minst vaak af.
- In Den Haag stromen leerlingen vaker op dan het landelijke gemiddelde.
- Ook in andere steden zijn leerlingen met hoogopgeleide ouders succesvoller in de onderbouw van het vo.
- Bij een dubbel advies gaan leerlingen met hoger opgeleide ouders vaker naar het hogere niveau in leerjaar 3 dan leerlingen met lager opgeleide ouders.
- Het aandeel zittenblijvers in de onderbouw van het vo in Den Haag is de afgelopen jaren gedaald, maar ligt nog iets hoger dan het landelijk gemiddelde.
- Leerlingen met laagopgeleide ouders blijven vaker zitten, maar de afgelopen jaren is juist bij hen de grootste afname in het aandeel zittenblijvers zichtbaar.
- In Den Haag stapelen leerlingen in vergelijking met het landelijk gemiddelde en met andere G4-steden relatief veel diploma's. Leerlingen met hoogopgeleide ouders stapelen vaker dan leerlingen met laagopgeleide ouders.

Leerniveau in leerjaar 3

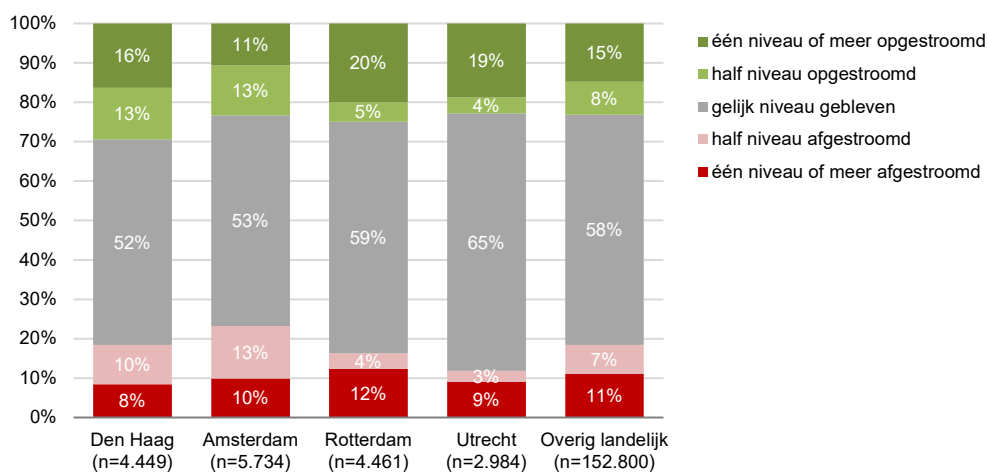
In Den Haag stromen in de onderbouw van het vo steeds minder leerlingen af naar een lager leerniveau dan het schooladvies (Figuur 5.1). Van het cohort dat in 2011 een schooladvies kreeg stroomde 30 procent in leerjaar 3 in op een lager niveau (18 procent een heel niveau lager en 12 procent een half niveau lager).⁶ Van het cohort 2014-2015 was dit 18 procent. Tegelijkertijd is het aandeel leerlingen dat juist een niveau hoger instroomt in leerjaar 3 toegenomen van 23 procent van het cohort 2010-2011 naar 29 procent van het cohort 2014-2015. In eerdere hoofdstukken werd duidelijk dat de schooladviezen aan het cohort 2014-2015 relatief laag waren ten opzichte van het cet-resultaat (Figuur 4.2). Het is daarom niet verwonderlijk dat een groot aandeel in staat is gebleken op het niveau van het schooladvies te blijven of zelfs een niveau op te stromen.

⁶ Een half niveau afstroom of een half niveau opstroom is alleen mogelijk bij een dubbel advies.

Figuur 5.1 Leerniveau in leerjaar 3 ten opzichte van schooladvies, Den Haag

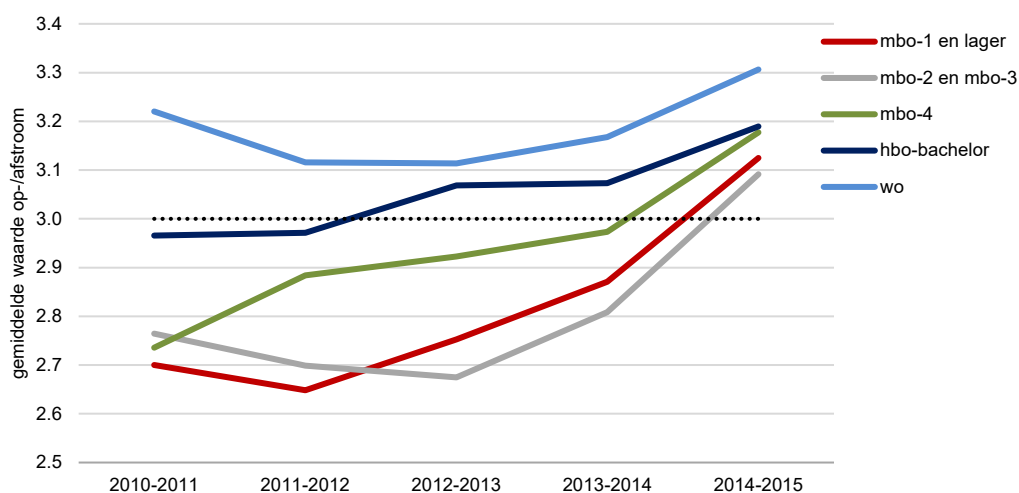
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

In Den Haag stromen van het cohort 2014-2015 (groep 8) relatief veel leerlingen op. Het is niet verrassend dat juist in Amsterdam, waar relatief hoge adviezen worden afgegeven, de kans op afstroom naar een lager niveau betrekkelijk hoog is (Figuur 5.2). In Utrecht blijven leerlingen relatief vaak op het niveau van het schooladvies. Dat komt mede doordat in Utrecht geen of weinig brede adviezen worden afgegeven. Een half niveau op- of afstroom is daardoor moeilijk te realiseren.

Figuur 5.2 Leerniveau in leerjaar 3 ten opzichte van schooladvies, jaar groep 8 2014-2015 (exclusief zittenblijvers)

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

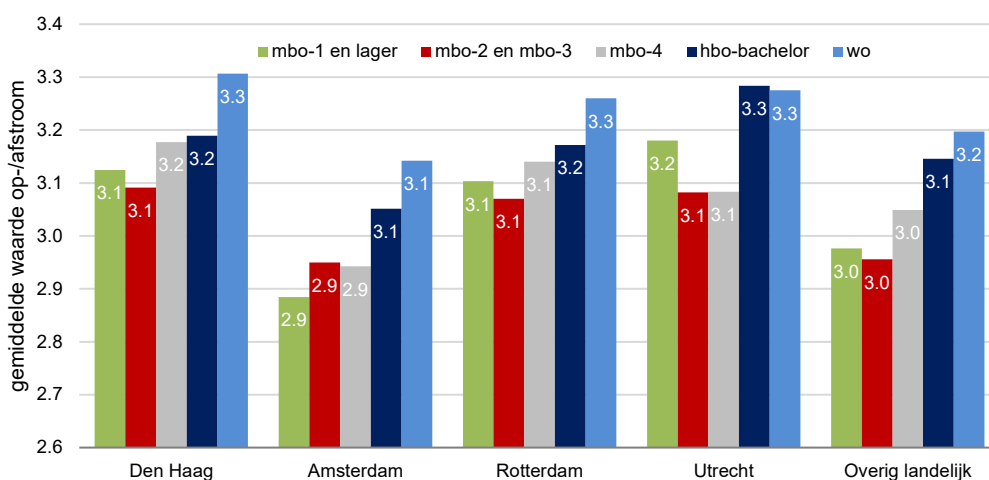
De leerlingen die opstromen zijn in Den Haag betrekkelijk vaak leerlingen met wo-opgeleide ouders, zo blijkt uit Figuur 5.3. Het verschil met andere leerlingen is door de jaren heen wel afgenomen. Leerlingen met mbo-opgeleide ouders zijn de afgelopen jaren minder afgestroomd en vaker opgestroomd ten opzichte van het schooladvies.

Figuur 5.3 Gemiddelde waarde op-/afstroom Den Haag naar opleidingsniveau ouders

Waarde op-/afstroom: 1 = 1 niveau of meer afgestroomd, 2 = half niveau afgestroomd, 3 = op niveau van advies gebleven, 4 = half niveau opgestroomd, 5 = 1 niveau of meer opgestroomd.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

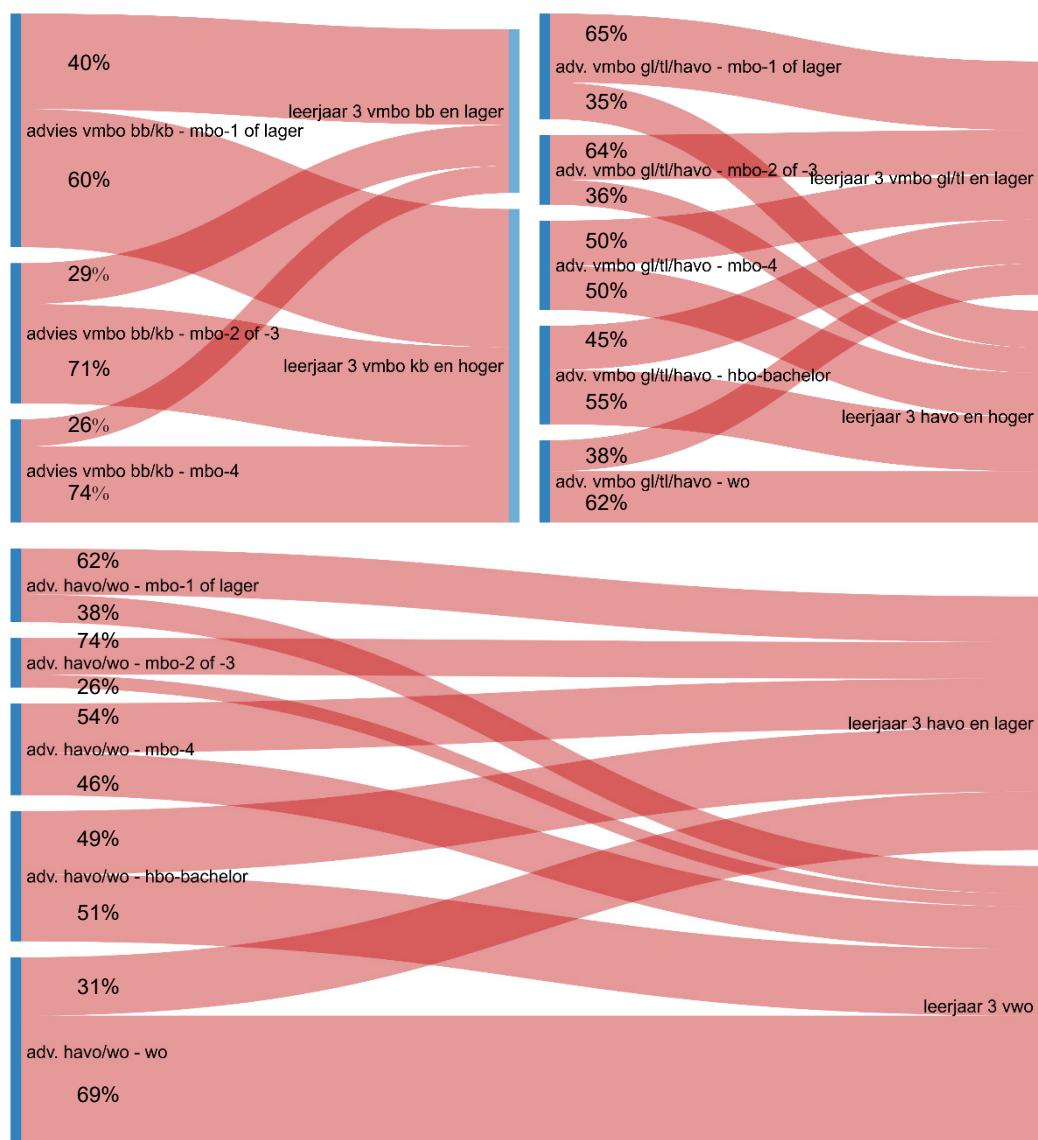
Dat leerlingen met wo-opgeleide ouders succesvoller zijn in de onderbouw van het voortgezet onderwijs is niet alleen het geval in Den Haag. Figuur 5.4 toont dat dit ook geldt voor Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en landelijk.

Figuur 5.4 Gemiddelde waarde op-/afstroom naar opleidingsniveau ouders, jaar groep 8 2014-2015

Waarde op-/afstroom: 1 = 1 niveau of meer afgestroomd, 2 = half niveau afgestroomd, 3 = op niveau van advies gebleven, 4 = half niveau opgestroomd, 5 = 1 niveau of meer opgestroomd.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Figuur 5.5 Positie leerjaar 3 van leerlingen met een dubbel advies in Den Haag, uitsplitsing naar opleidingsniveau ouders, 2011-2012 t/m 2013-2014 (schooladvies)

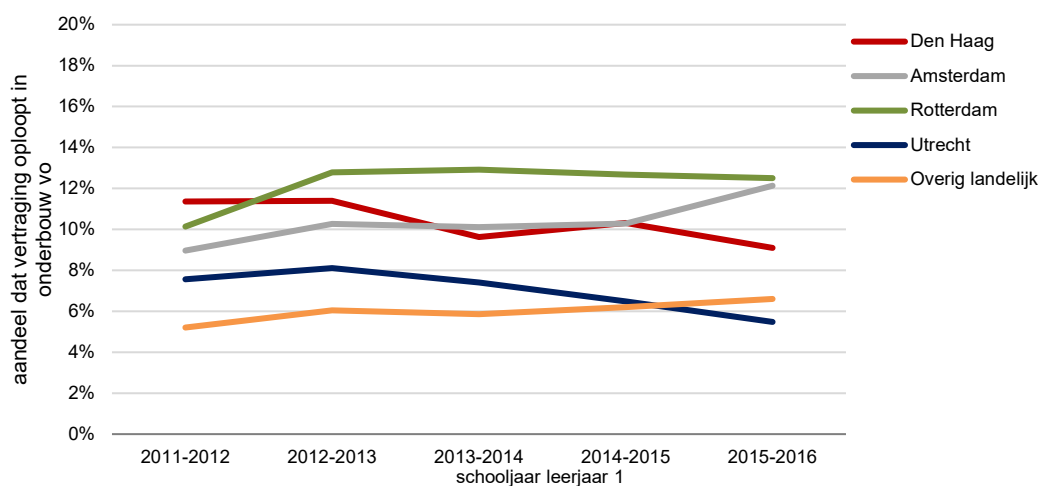

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

De stromen in Figuur 5.5 laten zien dat leerlingen met hoger opgeleide ouders bij een dubbel advies vaker terechtkomen in het hogere niveau dan leerlingen met lager opgeleide ouders. Dit geldt voor zowel het dubbele advies vmbo bb/kb, vmbo gl/tl/havo als voor havo/vwo. Er lijkt geen onderscheid te zijn tussen leerlingen met mbo-1 of lager opgeleide ouders en leerlingen met mbo-2 of -3-opgeleide ouders hierin.

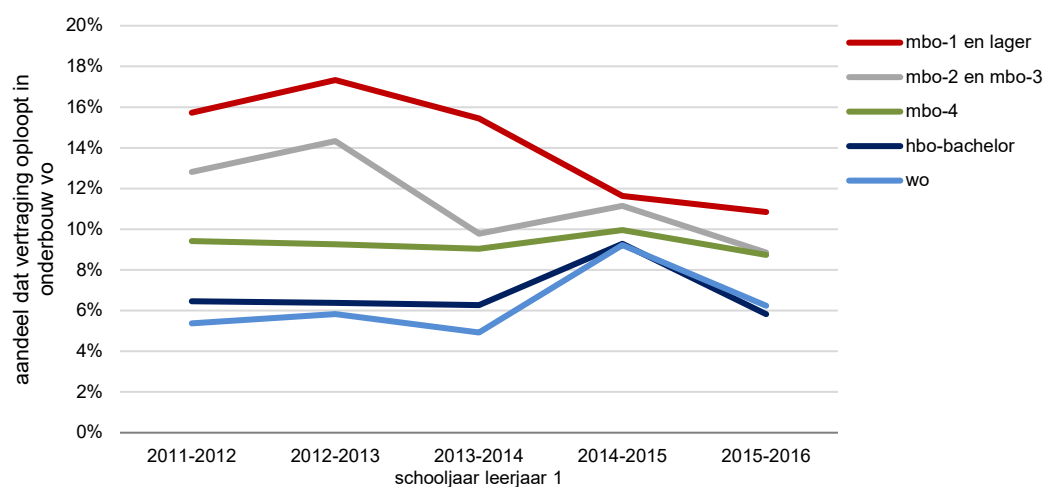
Zittenblijven onderbouw vo

Het aandeel leerlingen dat in de onderbouw van het vo vertraging opgelopen heeft door een jaar te blijven zitten is in Den Haag de afgelopen jaren gedaald naar 9 procent. Het landelijk gemiddelde lag jarenlang een stuk lager, maar is inmiddels licht gestegen en ligt op ongeveer 7 procent. In Rotterdam blijven leerlingen vaker zitten dan in Den Haag, in Utrecht minder vaak.

Figuur 5.6 Ontwikkeling zittenblijven in onderbouw vo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

De afname van het aandeel zittenblijvers in Den Haag komt door een grote afname bij de groep leerlingen met mbo-1 of lager en mbo-2 en 3 opgeleide ouders. De met name eerstgenoemde groep leerlingen kende een forse daling van het aandeel zittenblijvers. In de cohorten 2014-2015 en 2015-2016 is het verschil in de kans op zittenblijven tussen leerlingen met laagopgeleide ouders en leerlingen met hoogopgeleide ouders veel kleiner dan in eerdere cohorten.

Figuur 5.7 Ontwikkeling zittenblijven in onderbouw vo naar opleidingsniveau ouders, Den Haag

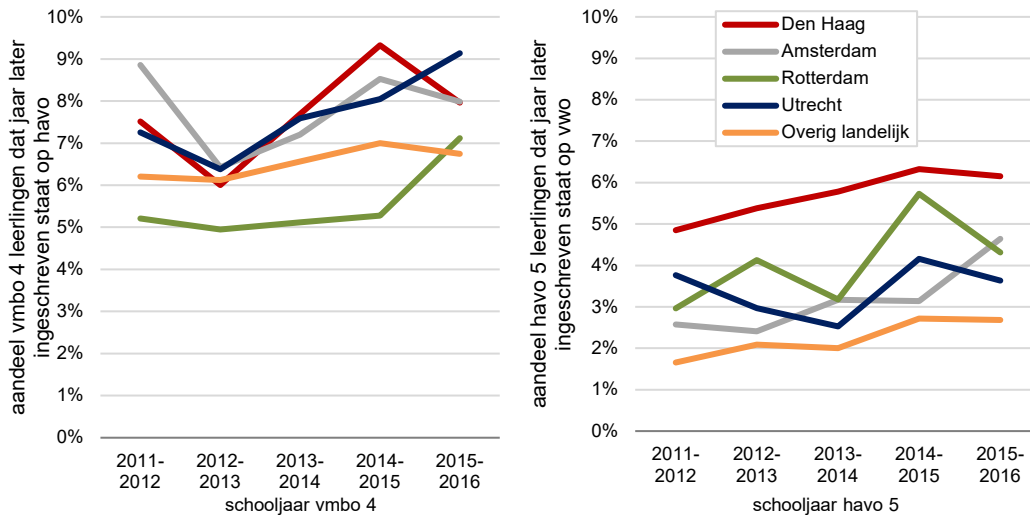
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Stapelen in het vo

Den Haag heeft de afgelopen jaren relatief veel leerlingen die diploma's stapelen in het vo. Tot het vmbo-4 cohort 2014-2015 is het aandeel leerlingen dat na het vmbo doorstroomt naar havo toegenomen naar 9 procent. Onder het cohort 2015-2016 gingen weer iets minder leerlingen door voor het havodiploma: 8 procent. Dat is nog wel meer dan het landelijk gemiddelde en het aandeel stapelaars in Rotterdam.

Ook het aandeel stapelaars vanuit havo is hoog in Den Haag. Dit aandeel steeg jarenlang tot in 2014-2015 ruim 6 procent van de havisten in leerjaar 5 doorstroomde naar het vwo. Dat is meer dan twee keer zo hoog als het landelijk gemiddelde en ligt ook hoger dan het aandeel stapelaars in andere G4-steden.

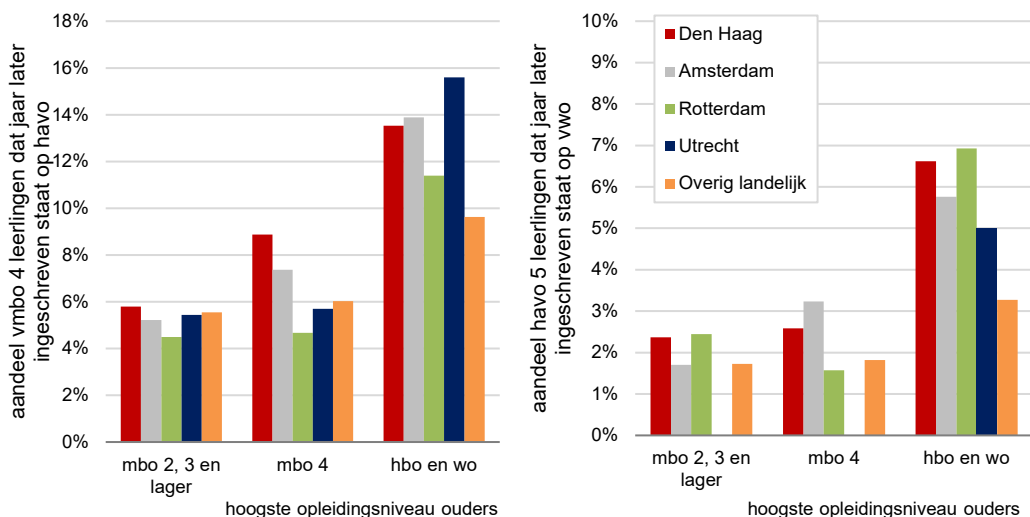
Figuur 5.8 Ontwikkeling stapelen vmbo tl-havo en havo-vwo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Figuur 5.8 maakt duidelijk dat het in Den Haag vooral de leerlingen zijn met hbo- en wo-opgeleide ouders die diploma's stapelen. Dit geldt zowel voor havo-stapelaars als vwo-stapelaars. Ook in andere steden en landelijk stapelen leerlingen met hbo- en wo-opgeleide ouders veel vaker dan andere leerlingen.

Figuur 5.9 Stapelen vmbo tl-havo en havo-vwo naar opleidingsniveau ouders, vanaf 2013-2014

Utrecht is bij het stapelen havo-vwo weggelaten vanwege te weinig waarnemingen.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

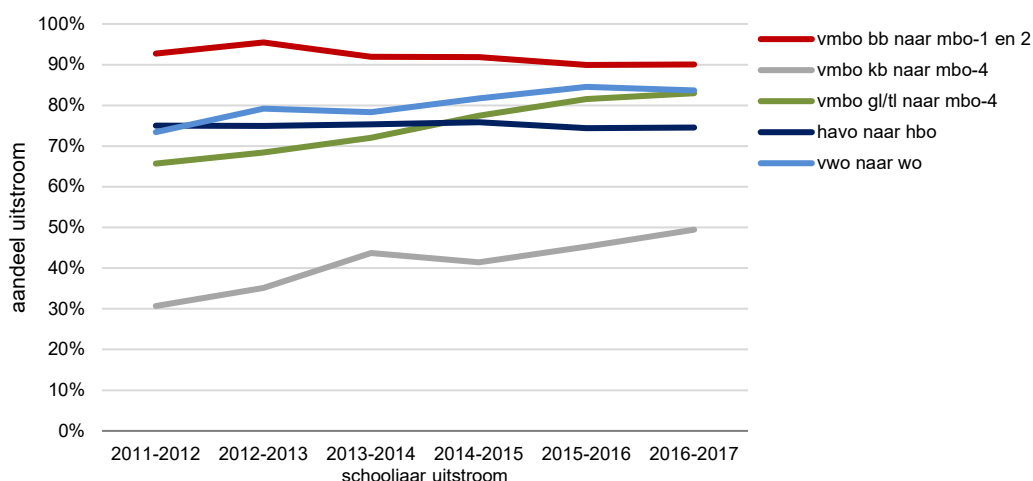
6 Aansluiting voortgezet onderwijs en tertiair onderwijs

Conclusies:

- Vmbo bb-, vmbo gl/tl- en vwo-geëdiplomeerden uit Den Haag stromen steeds vaker uit naar het hoogst mogelijke uitstroomniveau. Bij havo-geëdiplomeerden is die ontwikkeling niet zichtbaar.
- Vwo-geëdiplomeerden uit Den Haag met laagopgeleide ouders gaan veel minder vaak door in het wo dan vwo-geëdiplomeerden met hoogopgeleide ouders. Ook in Rotterdam en Utrecht is het verschil tussen leerlingen met laag- en hoogopgeleide ouders relatief sterk.
- De relatie tussen het opleidingsniveau van ouders en het uitstroomniveau is minder sterk bij vmbo gl/tl-geëdiplomeerden en havo-geëdiplomeerden.

Door de jaren heen zijn leerlingen uit Den Haag gemiddeld naar een steeds hoger niveau in het tertiair onderwijs uitgestroomd, zo blijkt uit Figuur 6.1. De uitstroom vanuit vwo naar wo, vanuit vmbo gl/tl naar mbo-4 en van vmbo kb naar mbo-4 is toegenomen ten opzichte van andere uitstroomniveaus. In 2016-2017 stroomde 84 procent van vwo-geëdiplomeerden door naar het wo. In 2011-2012 was dit 73 procent en was het hbo nog populairder onder vwo-geëdiplomeerden. Bij vmbo gl/tl-geëdiplomeerden is een verschuiving zichtbaar van mbo-3 uitstroomniveau naar mbo-4 uitstroomniveau. De toename van vmbo kb-geëdiplomeerden naar mbo-4-opleidingen gaat ten kosten van de uitstroom naar andere mbo-opleidingen.

Figuur 6.1 Ontwikkeling uitstroom naar verschillende typen tertiair onderwijs, Den Haag (woonplaats)

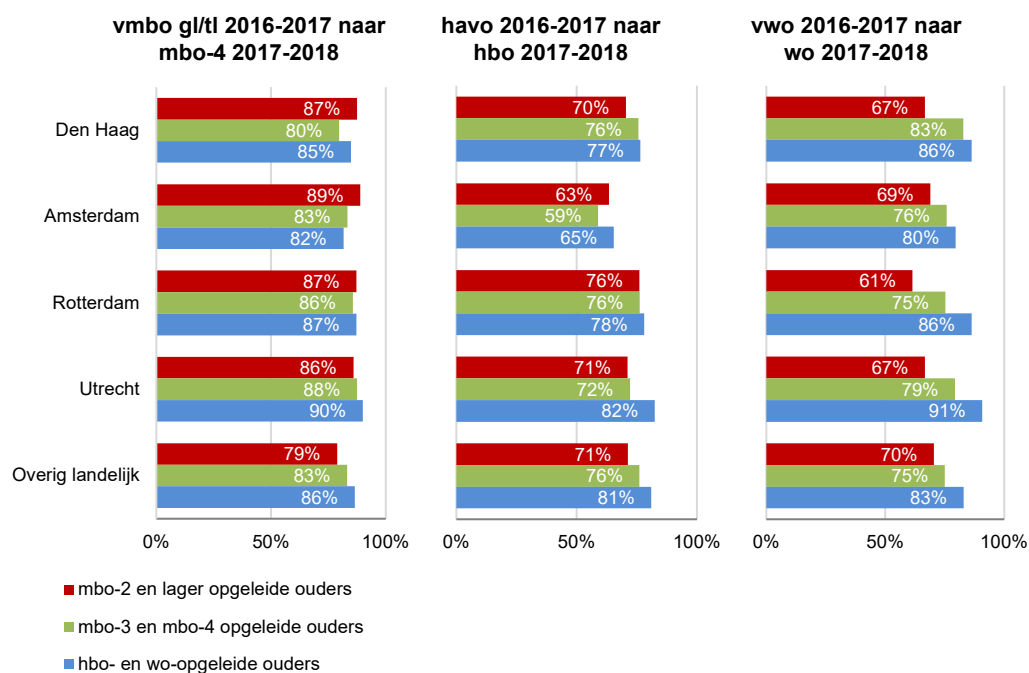

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

De relatie tussen het uitstroomniveau en het opleidingsniveau van ouders is in Den Haag betrekkelijk sterk bij vwo-geëdiplomeerden, gemiddeld bij havo-geëdiplomeerden en niet aanwezig bij vmbo gl/tl-geëdiplomeerden (Figuur 6.2). Vwo-geëdiplomeerden uit Den Haag met hoogopgeleide ouders gaan veel vaker door in het wo dan vwo-geëdiplomeerden met laagopgeleide ouders. In

Den Haag, Rotterdam en Utrecht is het verschil tussen gediplomeerden met hoog- en laagopgeleide ouders groter dan in Amsterdam en landelijk. Bij de uitstroom van havisten naar het hbo is van een relatie met het opleidingsniveau van ouders in Den Haag ook sprake, maar minder sterk dan bij de uitstroom van vwo'ers naar wo. Bovendien is deze relatie minder sterk dan landelijk het geval is bij de doorstroom vanuit havo naar hbo. Er lijkt bij vmbo gl/tl-gediplomeerden uit Den Haag geen relatie te zijn tussen het opleidingsniveau van ouders en het uitstroomniveau. Landelijk lijkt dit wel het geval, al is het verband niet zo sterk als bij vwo'ers.

Figuur 6.2 Uitstroom naar hoogste opleidingsniveau ouders

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

7 Loopbanen in tertiair onderwijs

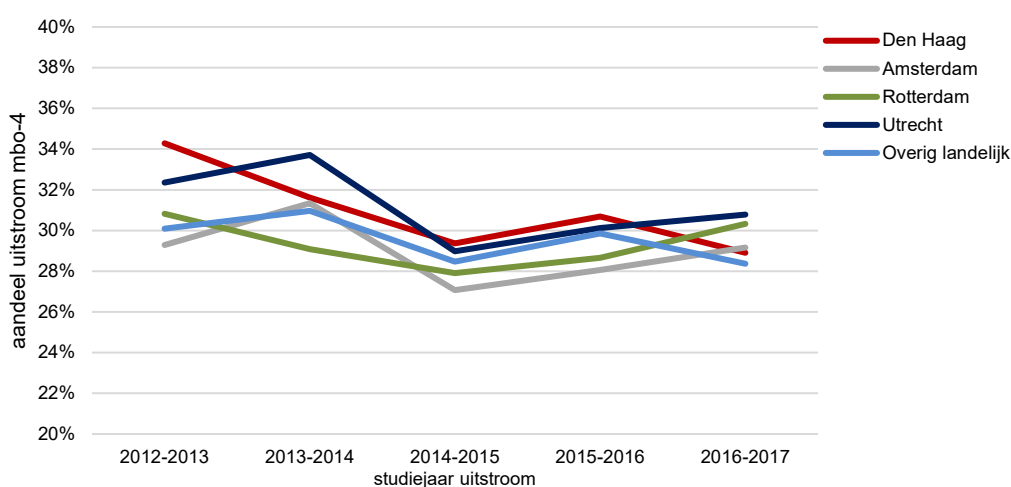
Conclusies:

- De doorstroom vanuit mbo-4 opleidingen naar hbo-bacheloropleidingen is de afgelopen jaren afgenomen, zowel landelijk als in de G4-steden. In 2016-2017 zijn er weinig verschillen in de doorstroom tussen de G4-steden.
- Doorstroom naar het hbo gebeurt landelijk vaker bij leerlingen met hoogopgeleide ouders. Ook onder studenten woonachtig in Den Haag is dat het geval. In Amsterdam stromen studenten met lager opgeleide ouders vaker door naar een hbo-bachelor dan studenten met hoogopgeleide ouders.
- Het aandeel mbo-1 en mbo-2 studenten dat doorstroomt naar een mbo-4 opleiding is door de jaren heen toegenomen. Landelijk is dat sterker het geval dan in Den Haag.
- De doorstroom van mbo-3 studenten naar mbo-4 opleidingen vertoont geen duidelijk patroon.
- Ook stapelen binnen het mbo vindt landelijk vaker plaats bij mbo-studenten met hoogopgeleide ouders dan bij mbo-studenten met laagopgeleide ouders. Onder studenten die in Den Haag wonen is dit verband iets zwakker, terwijl in Amsterdam de doorstroom juist hoger is onder mbo-studenten met laagopgeleide ouders.

Mbo-4 naar hbo-bachelor

Door de jaren heen zijn minder studenten die in Den Haag wonen vanuit een mbo-4 opleiding doorgestroomd naar een hbo-bachelor (Figuur 7.1). De grootste daling vond plaats tussen 2013-2014 en 2015-2016 en manifesteerde zich zowel landelijk als in de G4. In 2016-2017 zijn er weinig verschillen tussen de G4-steden als het gaat om de doorstroom vanuit mbo-4 opleidingen naar hbo-bachelors. De doorstroom is tussen 29 en 31 procent.

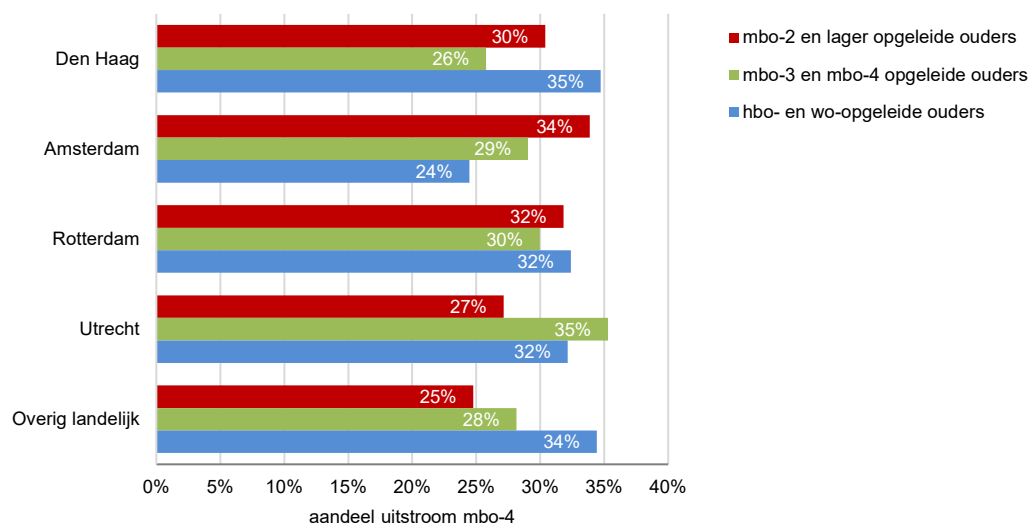
Figuur 7.1 Ontwikkeling doorstroom mbo-4 naar hbo-bachelor

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Landelijk is de doorstroom naar hbo groter onder studenten met hoogopgeleide ouders (Figuur 7.2). Van de studenten met hbo- of wo-opgeleide ouders stroomde landelijk in 2016-2017 meer dan een derde door naar een hbo-opleiding, van de studenten met mbo-2 of lager opgeleide ouders was dit ongeveer een kwart. Ook in Den Haag is er een verschil in doorstroom tussen studenten met hoog- en laagopgeleide ouders. Dit verschil is wel kleiner (35 procent versus 30 procent doorstroom). In Rotterdam is er geen sprake van een verschil, terwijl in Amsterdam juist studenten met laagopgeleide ouders vaker doorstromen naar het hbo.

Figuur 7.2 Doorstroom mbo-4 naar hbo-bachelor naar opleidingsniveau ouders, 2016-2017

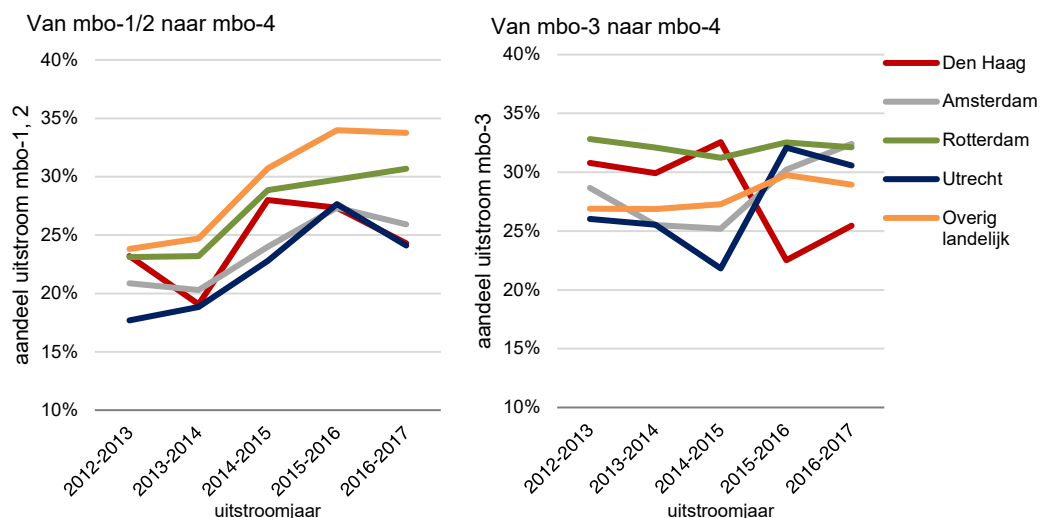

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Stapelen binnen mbo

Waar de doorstroom naar hbo-bacheloropleidingen de afgelopen jaren is afgenomen, is landelijk de doorstroom van mbo-1 en -2 opleidingen naar mbo-4 opleidingen toegenomen, zo blijkt uit Figuur 7.3. In Den Haag, Amsterdam en Utrecht is er ook sprake van een toename, maar minder sterk. Bij de doorstroom van een mbo-3 opleiding naar een mbo-4 opleiding is geen duidelijk patroon zichtbaar. In Den Haag lag het aandeel stapelaars onder de mbo-3 uitstroom aanvankelijk hoger dan landelijk, maar in 2016-2017 is de situatie omgekeerd.

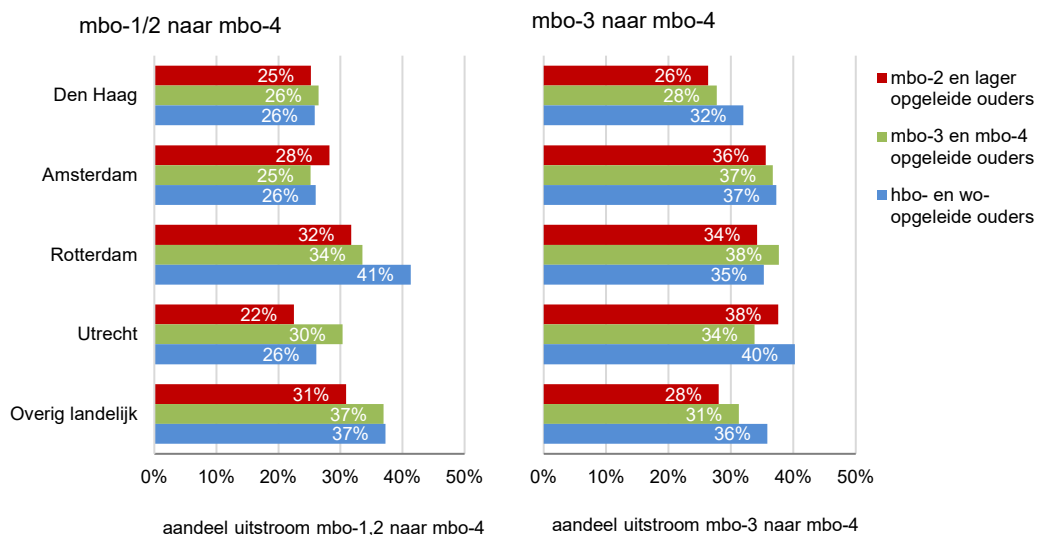
Figuur 7.3 Ontwikkeling stapelen binnen het mbo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Landelijk stroomden studenten met laagopgeleide ouders in 2016-2017 minder vaak door naar een mbo-4 opleiding (31 procent versus 37 procent). Hetzelfde geldt voor de doorstroom vanuit mbo-3 naar mbo-4 opleidingen (28 versus 36 procent). In Den Haag lag het niveau van doorstroom lager en was er nauwelijks een verschil tussen de doorstroom van mbo-studenten met laagopgeleide ouders en mbo-studenten met hoogopgeleide ouders, zo blijkt uit Figuur 7.4. In Amsterdam lijkt er helemaal geen verschil in doorstroom te zijn tussen mbo-studenten met hoog- en laagopgeleide ouders.

Figuur 7.4 Stapelen binnen het mbo naar hoogste opleidingsniveau ouders, 2016-2017

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Bijlage A Onderzoekspopulatie

De CBS Microdata bestanden bieden het voordeel van een integraal beeld van de onderwijsdeelnemers in Den Haag en andere gemeenten. De tabellen hieronder laten zien om welke aantallen het gaat. Zoals in de inleiding vermeld is niet van alle leerlingen en studenten het opleidingsniveau van ouders bekend en hebben niet alle leerlingen de cet gemaakt als eindtoets in het basisonderwijs. De tabellen A2, A4 en A6 geven een indruk van het aandeel leerlingen en studenten dat in de analyses is meegenomen.

Tabel A1 Aantal leerlingen in groep 8

Schooljaar groep 8	Den Haag	Amsterdam	Rotterdam	Utrecht	Overig landelijk
2010-2011	4.952	6.604	5.231	2.783	168.291
2011-2012	4.887	6.790	5.303	2.691	169.087
2012-2013	5.018	6.865	5.185	2.995	171.130
2013-2014	5.165	6.929	5.143	3.056	168.686
2014-2015	5.073	6.912	5.199	3.214	166.760
2015-2016	5.189	6.981	5.234	3.231	161.981
2016-2017	5.117	7.169	5.252	3.355	156.824
2017-2018	5.089	6.964	5.169	3.223	153.473

Tabel A2 Aandeel leerlingen in groep 8 waarvan opleidingsniveau ouders bekend is en die cet gemaakt hebben

Schooljaar groep 8	Den Haag	Amsterdam	Rotterdam	Utrecht	Overig landelijk
2010-2011	58%	76%	74%	70%	53%
2011-2012	61%	77%	77%	77%	56%
2012-2013	62%	78%	78%	81%	58%
2013-2014	61%	80%	78%	82%	60%
2014-2015	58%	82%	79%	82%	63%
2015-2016	58%	81%	73%	72%	58%
2016-2017	59%	76%	65%	66%	51%

Tabel A3 Aantal leerlingen in examenklassen dat uitstroomt

Uitstroomjaar vo	Den Haag	Amsterdam	Rotterdam	Utrecht	Overig landelijk
2011-2012	4.108	5.437	4.728	2.086	159.344
2012-2013	4.153	5.637	4.837	2.119	160.079
2013-2014	4.337	5.728	4.781	2.362	160.905
2014-2015	4.402	5.792	4.868	2.381	162.708
2015-2016	4.667	5.975	4.786	2.495	164.613
2016-2017	4.262	5.175	4.512	2.465	158.351

Tabel A4 Aandeel leerlingen in examenklassen dat uitstroomt waarvan opleidingsniveau van ouders bekend is

Uitstroomjaar vo	Den Haag	Amsterdam	Rotterdam	Utrecht	Overig landelijk	
2011-2012	71%	75%	78%	74%	65%	65%
2012-2013	72%	77%	78%	76%	66%	66%
2013-2014	73%	77%	80%	77%	67%	67%
2014-2015	74%	79%	81%	78%	68%	68%
2015-2016	77%	81%	83%	77%	69%	69%
2016-2017	77%	81%	84%	81%	71%	71%

Tabel A5 Aantal deelnemers aan het mbo, hbo of wo

Studiejaar	Den Haag	Amsterdam	Rotterdam	Utrecht	Overig landelijk	
2011-2012	30.535	54.992	42.024	30.091	845.274	845.274
2012-2013	37.192	67.761	50.779	36.725	1.022.631	1.022.631
2013-2014	37.429	69.824	51.497	37.397	1.031.026	1.031.026
2014-2015	36.752	69.696	49.354	37.204	1.012.816	1.012.816
2015-2016	37.006	68.647	49.450	37.829	1.008.315	1.008.315
2016-2017	36.066	66.556	49.080	37.384	1.011.037	1.011.037

Tabel A6 Aandeel deelnemers aan het mbo, hbo of wo waarvan opleidingsniveau van ouders bekend is

Studiejaar	Den Haag	Amsterdam	Rotterdam	Utrecht	Overig landelijk	
2011-2012	57%	59%	59%	56%	56%	56%
2012-2013	56%	58%	58%	56%	55%	55%
2013-2014	57%	60%	59%	58%	57%	57%
2014-2015	58%	61%	63%	61%	59%	59%
2015-2016	59%	62%	64%	63%	60%	60%
2016-2017	60%	64%	66%	65%	61%	61%

Tabel A7 Aandeel deelnemers cet in groep 8 basisschool, uitgesplitst naar opleidingsniveau ouders, stad basisschool en schooljaar

	Den Haag		Amsterdam		Rotterdam		Utrecht		Overig landelijk	
	2013-14	2016-17	2013-14	2016-17	2013-14	2016-17	2013-14	2016-17	2013-14	2016-17
mbo-1 en lager	83%	77%	100%	88%	98%	69%	98%	72%	83%	60%
mbo-2 en mbo-3	79%	73%	99%	89%	96%	70%	99%	77%	84%	61%
mbo-4	79%	72%	99%	91%	95%	72%	99%	70%	85%	63%
hbo-bachelor	78%	65%	98%	88%	89%	75%	99%	74%	84%	65%
wo	74%	67%	99%	87%	93%	85%	98%	74%	85%	67%

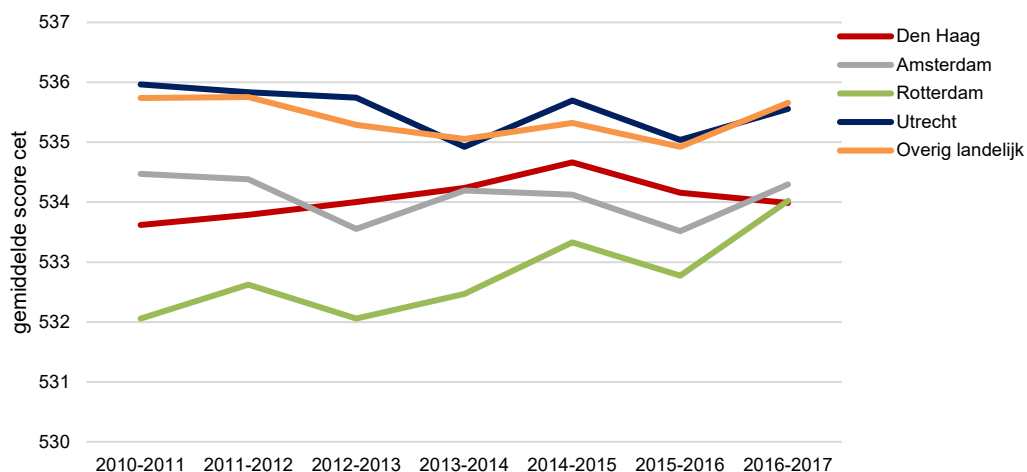
Tabel A8 Hoogste opleidingsniveau ouders leerlingen groep 8 per stad, 2014-2015 t/m 2017-2018

	Den Haag	Amsterdam	Rotterdam	Utrecht	Overig landelijk
mbo-1 en lager	21%	19%	22%	13%	10%
mbo-2 en mbo-3	12%	13%	17%	10%	12%
mbo-4	14%	13%	16%	11%	16%
hbo-bachelor	16%	15%	14%	18%	19%
wo	21%	27%	18%	36%	14%
onbekend	16%	13%	12%	11%	29%

Bijlage B Overige resultaten

Cet-prestaties

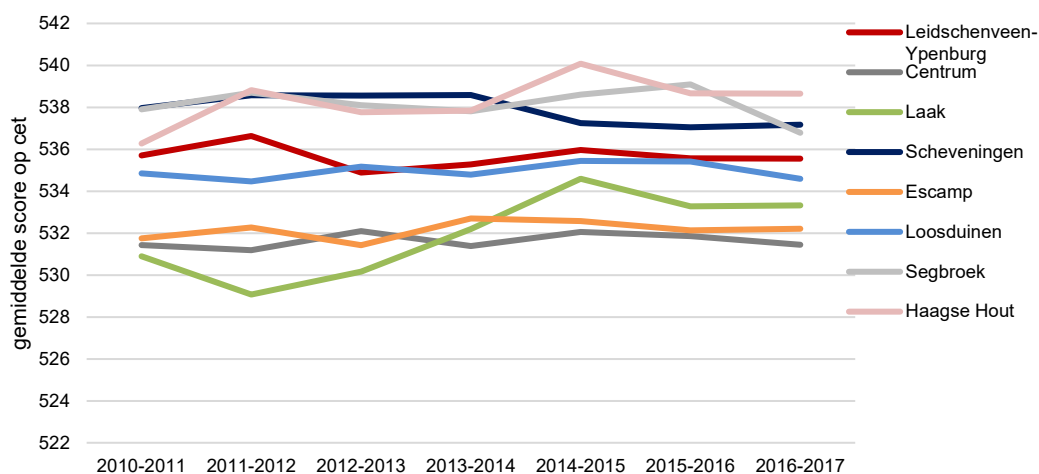
Figuur B1 Ontwikkeling gemiddelde prestaties op de cet

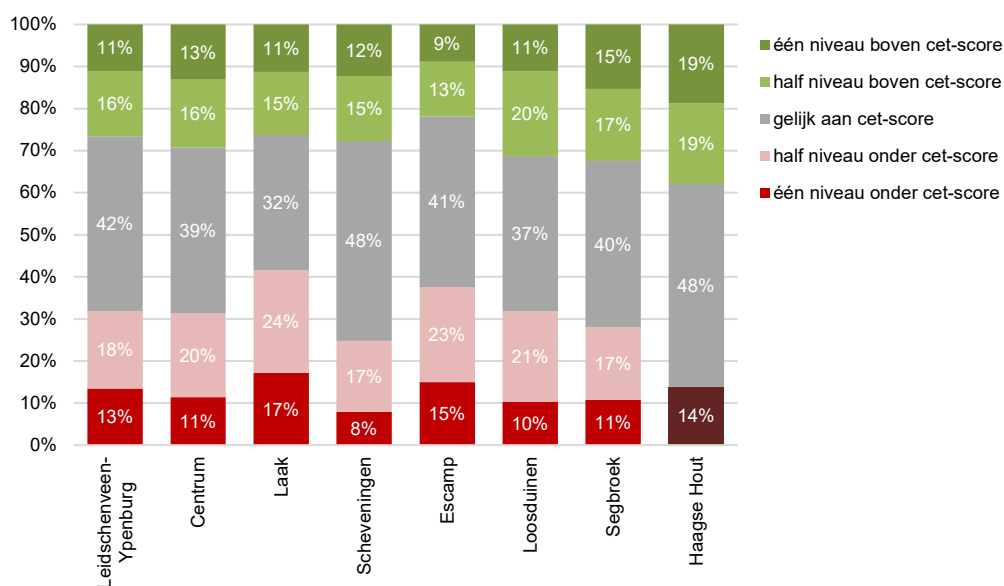
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Uitsplitsing in stadsdelen binnen Den Haag

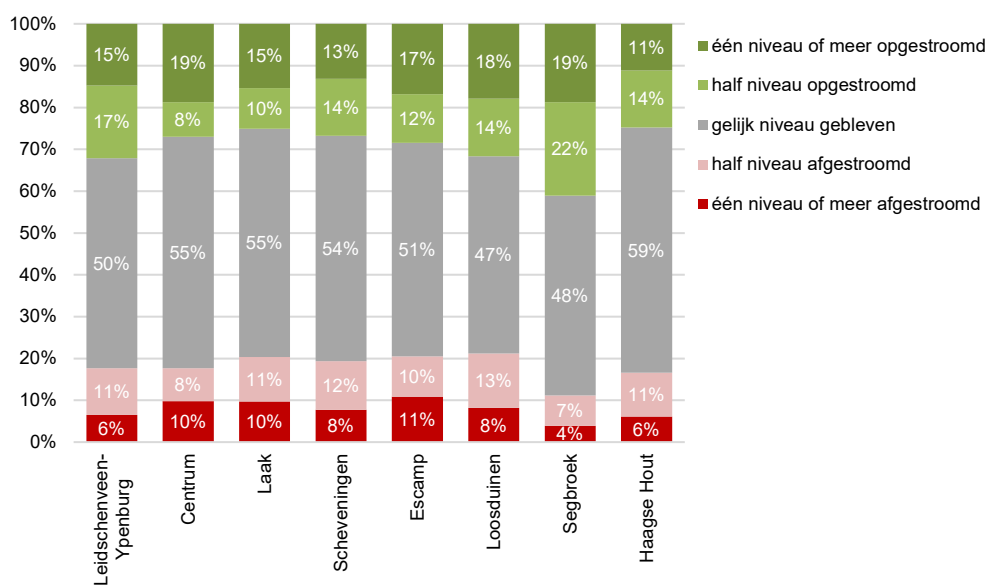
Figuur B2 Ontwikkeling gemiddelde cet-score per stadsdeel basisschool

Figuur B3 Advisering ten opzichte van cet-score per stadsdeel basisschool, 2016-2017

Figuur B4 Op-/afstroom ten opzichte van het schooladvies per stadsdeel woonadres leerling, leerjaar 1 2014-2015

Regressieresultaten

Tabel B1 Regressieresultaten ordinale logistische regressie, uitkomstmaat: schooladvies ten opzichte van toetsadvies (1=schooladvies 1 of meer niveaus lager dan toetsadvies, 5=schooladvies 1 of meer niveaus boven toetsadvies)

	2014-2015		2015-2016		2016-2017	
	Coef.	S.E.	Coef.	S.E.	Coef.	S.E.
Cet-score	-0,06***	(0,004)	-0,07***	(0,004)	-0,07***	(0,004)
Geslacht: meisje (t.o.v. jongen)	-0,13*	(0,071)	-0,18***	(0,068)	-0,04	(0,069)
Herkomst: westerse migratieachtergrond (t.o.v. geen migratieachtergrond)	-0,07	(0,138)	0,01	(0,126)	-0,09	(0,128)
Niet-westerse migratieachtergrond	-0,24**	(0,091)	-0,21**	(0,093)	-0,15	(0,092)
Opleiding ouders: mbo-2/mbo-3 (t.o.v. mbo 1 of lager)	0,00	(0,122)	0,17	(0,116)	0,04	(0,116)
mbo 4	0,18	(0,118)	0,44***	(0,111)	0,14	(0,114)
hbo	0,42***	(0,123)	0,59***	(0,119)	0,50***	(0,124)
wo	0,70***	(0,129)	0,83***	(0,124)	0,84***	(0,126)
Stadsdeel: Centrum (t.o.v. Leidschenveen-Ypenburg)	0,09	(0,147)	0,29**	(0,145)	0,37**	(0,145)
Laak	0,16	(0,191)	-0,17	(0,188)	0,29	(0,190)
Scheveningen	0,67***	(0,148)	0,35**	(0,149)	0,46***	(0,148)
Escamp	0,15	(0,130)	-0,02	(0,135)	0,03	(0,134)
Loosduinen	0,18	(0,182)	0,41**	(0,181)	0,40**	(0,177)
Segbroek	-0,06	(0,152)	-0,19	(0,160)	0,30*	(0,156)
Haagse Hout	0,39**	(0,178)	0,52***	(0,163)	0,92***	(0,163)
Ses-postcodegebied: gemiddeld (t.o.v. laag)	0,34***	(0,131)	0,16	(0,122)	0,11	(0,125)
Hoog	0,51***	(0,114)	0,34***	(0,112)	0,32***	(0,113)
n	2.707		2.869		2.846	

Bron: SEO Economisch Onderzoek op basis van CBS Microdata

seo economisch onderzoek

Roetersstraat 29 . 1018 WB Amsterdam . T (+31) 20 525 16 30 . F (+31) 20 525 16 86 . www.seo.nl